

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่อง ความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียนต่อการจัดการศึกษาตามพหุวัฒนธรรมบ่งชี้ของมาตรฐานการศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดมหาสารคาม เพื่อให้การวิจัยบรรลุตามวัตถุประสงค์ ดังกล่าว ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และนำเสนอตามลำดับ ดังนี้

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542

หมวด 1 บททั่วไป ความมุ่งหมายและหลักการ

หมวด 6 มาตรฐานและการประกันคุณภาพการศึกษา

มาตรฐานและคุณภาพการศึกษา

1. ความหมายของมาตรฐานการศึกษา
2. พัฒนาการของมาตรฐานโรงเรียนระดับประถมศึกษาในประเทศไทย
3. การพัฒนามาตรฐานในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการ

การประถมศึกษาแห่งชาติ

การประกันคุณภาพการศึกษา

1. ความสำคัญของการประกันคุณภาพการศึกษา
2. ความหมายของการประกันคุณภาพการศึกษา
3. หลักการ นโยบาย มาตรการ และเป้าหมายการประกันคุณภาพการศึกษา
4. ระบบ และกลไกการประกันคุณภาพการศึกษา
5. หลักเกณฑ์ และวิธีการประกันคุณภาพการศึกษาในสถานศึกษา

ระบบในการรับรองมาตรฐานการศึกษา

1. มาตรฐานของระบบบริหารคุณภาพ I.S.O
2. มาตรฐานด้านการจัดการและสัมฤทธิ์ผลของภาครัฐ P.S.O
3. มาตรฐานการศึกษาสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพ

การศึกษา (สมศ.)

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. งานวิจัยในประเทศ
2. งานวิจัยต่างประเทศ

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542

เมื่อสถานการณ์เปลี่ยนไปตามยุคตามสมัย มีการเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมืองและการปกครอง โลกในยุคปัจจุบันมีการแข่งขันทุกด้าน เป็นยุคสารสนเทศ มีการนำเทคโนโลยีที่ทันสมัยมาใช้ในชีวิตประจำวันกันมากขึ้น ดังนั้นทรัพยากรมนุษย์ย่อมมีความสำคัญเพราะเป็นจักรกลในการดำเนินงานทุกอย่าง ถ้าทรัพยากรนี้ไม่มีคุณภาพ ย่อมทำให้เกิดผลเสียต่อการพัฒนาประเทศให้ทัดเทียมต่างประเทศได้ จึงมีการตรารัฐธรรมนูญใหม่ ขึ้นมาในปี พ.ศ. 2540 และได้เกิดพระราชบัญญัติการศึกษาเป็นครั้งแรก ดังนี้

หมวด 1 บททั่วไป ความมุ่งหมาย และหลักการ

มาตรา 6 การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข

มาตรา 7 ในกระบวนการเรียนรู้ต้องมุ่งปลูกฝังจิตสำนึกที่ถูกต้องเกี่ยวกับการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข รู้จักรักษาและส่งเสริมสิทธิหน้าที่ เสรีภาพ ความเคารพ กฎหมาย ความเสมอภาคและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ มีความภาคภูมิใจในความเป็นไทย รู้จักรักษาผลประโยชน์ส่วนรวมและของประเทศชาติ รวมทั้งส่งเสริมศาสนา ศิลป วัฒนธรรมของชาติ การกีฬา ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทย และความรู้ อันเป็นสากล ตลอดจนอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ความสามารถในการประกอบอาชีพ รู้จักพึ่งตนเอง มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ใฝ่รู้ และเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่อง

มาตรา 8 การจัดการศึกษาให้ยึดหลัก ดังนี้

- (1) เป็นการศึกษาตลอดชีวิตสำหรับประชาชน
- (2) ให้สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา
- (3) การพัฒนาสาระและกระบวนการเรียนรู้ให้เป็นไปอย่างต่อเนื่อง

มาตรา 9 การจัดระบบโครงสร้างและกระบวนการจัดการศึกษา ให้ยึดหลัก
ดังนี้

- (1) มีเอกภาพด้านนโยบาย และมีความหลากหลายในการปฏิบัติ
- (2) มีการกระจายอำนาจไปสู่เขตพื้นที่การศึกษา สถานศึกษาและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
- (3) มีการกำหนดมาตรฐานการศึกษาและจัดระบบประกันคุณภาพการศึกษาทุกระดับและประเภทการศึกษา
- (4) มีหลักการส่งเสริมมาตรฐานวิชาชีพครู ศึกษานิเทศก์ และบุคลากรทางการศึกษาและการพัฒนาครู ศึกษานิเทศก์ และบุคลากรทางการศึกษาอย่างต่อเนื่อง
- (5) ระดมทรัพยากรจากแหล่งต่าง ๆ มาใช้ในการจัดการศึกษา
- (6) การมีส่วนร่วมของบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่น ๆ

หมวด 6 มาตรฐานและการประกันคุณภาพการศึกษา

มาตรา 47 ให้มีระบบการประกันคุณภาพการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาทุกระดับ ประกอบด้วยระบบการประกันคุณภาพภายใน และระบบการประกันคุณภาพภายนอก ระบบ หลักเกณฑ์ และวิธีการประกันคุณภาพการศึกษา ให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎกระทรวง

มาตรา 48 ให้หน่วยงานต้นสังกัดและสถานศึกษาจัดให้มีระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา และให้ถือว่าการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการบริหารการศึกษาที่ต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่อง โดยมีการจัดทำรายงานประจำปีเสนอต่อหน่วยงานต้นสังกัด หน่วยงานที่เกี่ยวข้องและเปิดเผยต่อสาธารณชน เพื่อนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา และเพื่อรองรับการประกันคุณภาพภายนอก

มาตรา 49 ให้มีสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา มีฐานะเป็นองค์กรมหาชนทำหน้าที่พัฒนาเกณฑ์ วิธีประเมินคุณภาพภายนอกและทำการประเมินผลการจัดการศึกษา เพื่อให้มีการตรวจสอบคุณภาพสถานศึกษา โดยคำนึงถึงความมุ่งหมาย

หลักการและแนวการจัดการศึกษาในแต่ละระดับตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัตินี้ให้มีการประเมินคุณภาพภายนอกของสถานศึกษาทุกแห่งอย่างน้อยหนึ่งครั้ง ในทุกห้าปีนับตั้งแต่การประเมินครั้งสุดท้าย และเสนอผลการประเมินต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและสาธารณชน

มาตรา 50 ให้สถานศึกษาให้ความร่วมมือในการจัดเตรียมเอกสารหลักฐานต่าง ๆ ที่มีข้อมูลเกี่ยวข้องกับสถานศึกษา ตลอดจนให้บุคลากร คณะกรรมการของสถานศึกษารวมทั้งผู้ปกครองและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับสถานศึกษาให้ข้อมูลเพิ่มเติมในส่วนที่พิจารณาเห็นว่าเกี่ยวข้องกับการปฏิบัติการกิจของสถานศึกษาตามคำร้องขอของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา หรือบุคคล หรือหน่วยงานภายนอกที่สำนักงานดังกล่าวรับรองให้ทำการประเมินคุณภาพภายนอกของสถานศึกษานั้น

มาตรา 51 ในกรณีที่เกิดผลการประเมินภายนอกของสถานศึกษาไม่ได้ตามมาตรฐานที่กำหนดให้สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา จัดทำข้อเสนอแนะ การปรับปรุงแก้ไขต่อหน่วยงานต้นสังกัด เพื่อให้สถานศึกษาปรับปรุงแก้ไขภายในระยะเวลาที่กำหนด หากมิได้ดำเนินการดังกล่าวให้สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษารายงานต่อคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน หรือคณะกรรมการการอุดมศึกษา เพื่อดำเนินการให้มีการปรับปรุงแก้ไข

มาตรฐานและคุณภาพการศึกษา

การเปลี่ยนแปลงในเชิงปริมาณย่อมส่งผลกระทบต่อการวางแผนและการจัดการเสมอ ด้วยเหตุนี้เององค์กรที่มีหน้าที่รับผิดชอบในการบริหารจัดการทรัพยากรจำนวนมาก จึงต้องกำหนดเครื่องชี้วัดคุณภาพไว้อย่างชัดเจน เพื่อเป็นหลักประกันว่าแม้ปริมาณทรัพยากรที่รับผิดชอบจะเปลี่ยนแปลงไปก็ตามแต่ระดับคุณภาพจะต้องยังอยู่เป็นมาตรฐานเดียวกัน

เครื่องชี้วัดคุณภาพได้มีการพัฒนาเปลี่ยนแปลงมาอย่างต่อเนื่องตามสถานการณ์เปลี่ยนไปไม่ว่าจะเป็นการรับรองมาตรฐาน (Accreditation) เกณฑ์มาตรฐาน (Social Index) ดัชนีการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ (Human Development : HDI) และอนุกรมมาตรฐาน ISO 9000, ISO 14000 ต่างได้รับการพัฒนาเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่องในทางการศึกษา มาตรฐานการศึกษา (Educational Standard) การพัฒนา เครื่องชี้วัดคุณภาพเป็นหนึ่งในกระบวนการ

ประกันคุณภาพ (Quality Assurance) อย่างจริงจังต่อเนื่อง ทั้งนี้ เพื่อเป็นหลักประกันว่า แม้ปริมาณทรัพยากรที่รับผิดชอบจะเปลี่ยนแปลงไปก็ตาม แต่ระดับคุณภาพจะต้องยังคงเป็นมาตรฐานเดียวกันอยู่เสมอ

ก่อนที่จะศึกษาเกี่ยวกับมาตรฐานการศึกษาต่อไป สมควรจะได้กล่าวถึง รายละเอียดของบางประการขององค์ความรู้ เกี่ยวกับมาตรฐานการศึกษาตามหัวข้อย่อที่น่าสนใจดังนี้

1. ความหมายของมาตรฐานการศึกษา

เมื่อใดที่กล่าวถึงมาตรฐาน ก็มักจะพบคำสำคัญที่เกี่ยวข้องกัน 3 คำ คือ มาตรฐาน ตัวบ่งชี้ และระดับคุณภาพ ทั้งสามคำนี้มีความหมายแตกต่างกัน ดังนี้

1.1 มาตรฐาน คือ สภาพที่พึงประสงค์ที่ต้องการให้เกิดขึ้น ซึ่งอาจเป็นสภาพ ปัจจัย วิธีการดำเนินงานหรือผลผลิตที่มีคุณภาพ สภาพที่พึงประสงค์นี้ อาจกล่าวถึงสภาพที่เป็น อุดมคติ แต่จะต้องเป็นเรื่องที่มีโอกาสเป็นจริงได้โดยทั่วไป มาตรฐานอาจแบ่งได้เป็นสองประเภท ตามแหล่งที่มา คือ มาตรฐานสัมบูรณ์ (Absolute Standard) ได้แก่ มาตรฐานที่เกิดจากทฤษฎี การวิจัยและหลักการต่าง ๆ และมาตรฐานสัมพัทธ์ (Relative Standard) ที่เกิดจากการเปรียบเทียบ ระหว่างสิ่งที่ผู้กำหนด มาตรฐานต้องการกับหลักการอย่างใดอย่างหนึ่ง มาตรฐานประเภทหลังจะแตกต่างกันไป ตามสภาพชุมชนและสังคม

1.2 ตัวบ่งชี้ คือ ลักษณะที่บ่งบอก สภาพหรือคุณสมบัติในแต่ละมาตรฐาน สามารถสร้างได้ 2 วิธี คือ วิธีแรก เป็นการจัดกลุ่มตัวแปร ที่มีความสัมพันธ์กับสภาวะที่ต้องการ จะแสดงโดยยึดหลักเหตุผลทางทฤษฎีและสังเคราะห์ ตัวแปรขึ้นเป็นตัวบ่งชี้ ส่วนอีกวิธีหนึ่งเป็นการสร้างตัวบ่งชี้ โดยอาศัยข้อมูลเชิงประจักษ์ที่นำมาวิเคราะห์แล้วจัดกลุ่มตัวแปรโดยใช้วิธีการทางสถิติ

1.3 ระดับคุณภาพ คือ ประเด็นที่ใช้ในการพัฒนา และตัดสินคุณภาพ ของสภาพ หรือการปฏิบัติ ในแต่ละตัวบ่งชี้ ซึ่งมีข้อพิจารณาและการให้ระดับคุณภาพหลายระดับ เรียงจากน้อยไปหามากหรือจากต่ำไปสูงตามข้อตกลงที่กำหนดไว้ (สำนักงานคณะกรรมการ การประถมศึกษาแห่งชาติ (2541 : 1 - 2)

2. พัฒนาการของมาตรฐานโรงเรียนประถมศึกษาในประเทศไทย

เมื่อมีการประกาศใช้พระราชบัญญัติประถมศึกษา พ.ศ.2523 งานการประถมศึกษาส่วนใหญ่ของประเทศอยู่ในความรับผิดชอบของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติในปี พ.ศ. 2524 สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติได้ทำการคัดเลือกโรงเรียนดีเด่น ผู้บริหารสถานศึกษาดีเด่นและครูผู้สอนดีเด่น จากทั่วประเทศขึ้นรับรางวัลในโอกาสวันประถมศึกษาแห่งชาติและได้ปรับปรุงมาตรฐานโรงเรียนเป็น 3 ฉบับ และใช้เป็นหลักเกณฑ์ในการคัดเลือกดังกล่าวตั้งแต่ พ.ศ. 2523 สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ เป็นผู้รับผิดชอบในการบริหารและการจัดการประถมศึกษาของประเทศเป็นส่วนใหญ่ และได้ดำเนินการเพื่อให้มีเกณฑ์มาตรฐานที่เหมาะสมกับกาลเวลาทันต่อเหตุการณ์มาใช้โดยลำดับได้แก่

2.1 มาตรฐานขั้นต่ำโรงเรียนประถมศึกษา (ฉบับทดลอง) พ.ศ. 2528

2.2 มาตรฐานขั้นต่ำคุณภาพนักเรียนโรงเรียนประถมศึกษา (ฉบับทดลอง)

พ.ศ. 2533

2.3 การใช้มาตรฐานทั้ง 3 ฉบับ ข้างต้นเป็นการดำเนินงานในลักษณะ

การทดลองเรื่อยมา จนกระทั่ง พ.ศ. 2535 สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติจึงได้ดำเนินการจัดทำเกณฑ์มาตรฐานโรงเรียนประถมศึกษาขึ้นใหม่ โดยได้พยายามให้มีความสมบูรณ์มากที่สุดเท่าที่จะสามารถจะกระทำได้ เกณฑ์มาตรฐานฉบับนี้ได้รับการพิจารณาเห็นชอบจากคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ เมื่อคราวประชุมครั้งที่ 4/2536 วันที่ 24 พฤษภาคม 2536 ให้ประกาศใช้ได้ภายใต้ชื่อเกณฑ์มาตรฐานโรงเรียนประถมศึกษา พ.ศ. 2536 อย่างไรก็ตาม หน้าที่ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ได้ปรับขยายขึ้นตามนโยบายขยายโอกาสทางการศึกษาและนโยบายอนุบาลชนบทของรัฐบาล ด้วยเหตุนี้ คณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ จึงพิจารณาให้ความเห็นชอบเพื่อประกาศใช้เกณฑ์ มาตรฐานโรงเรียนประถมศึกษาอีก 3 ฉบับ คือ

ฉบับที่ 1 เกณฑ์มาตรฐานโรงเรียนประถมศึกษา : ระดับประถมศึกษา เมื่อคราวประชุมครั้งที่ 3 / 2537 วันที่ 23 พฤษภาคม พ.ศ. 2537

ฉบับที่ 2 เกณฑ์มาตรฐานโรงเรียนประถมศึกษา : ระดับประถมศึกษาเมื่อคราวประชุมครั้งที่ 4 / 2537 วันที่ 27 มีนาคม พ.ศ. 2537

ฉบับที่ 3 เกณฑ์มาตรฐานวัสดุ ครุภัณฑ์และสิ่งก่อสร้างโรงเรียนประถมศึกษา

พ.ศ. 2538 เมื่อคราวประชุมครั้งที่ 2 / 2538 วันที่ 27 มีนาคม พ.ศ. 2538

เกณฑ์มาตรฐานโรงเรียนประถมศึกษาทั้ง 4 ฉบับ ได้ใช้เป็นหลักในการกำหนดทิศทางการพัฒนาโรงเรียนประถมศึกษาทั่วประเทศกว่า 30,000 โรงเรียนด้วยดีมาตลอด รวมทั้งได้ใช้เป็นนวัตกรรมการบริหารจัดการงบประมาณแผ่นดินร่วมกับสำนักงานประมาณอีกด้วย

ในปีพุทธศักราช 2538 กลุ่มงานมาตรฐานการศึกษา กองวิชาการ สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ได้วิจัยประเมินผลการใช้ เกณฑ์มาตรฐานทั้ง 4 ฉบับ ข้างต้น เพื่อประเมินมาตรฐานทุกโรงเรียนในสังกัด โดยวิธีประเมินตนเอง การวิจัยครั้งนั้นทำให้สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ได้รับทราบข้อมูลปัจจุบันของระบบคุณภาพโรงเรียนในความรับผิดชอบของตนอย่างชัดเจนประกอบกับสถานการณ์บ้านเมืองที่เปลี่ยนแปลงไปทั้งในด้านสังคม เศรษฐกิจ และการเมือง สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ จึงได้พัฒนาเกณฑ์มาตรฐานต่าง ๆ ขึ้นมาอีก 3 ฉบับ ดังนี้

ฉบับที่ 1 เกณฑ์มาตรฐานสำนักงาน : สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด
สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอ พ.ศ. 2540

ฉบับที่ 2 เกณฑ์มาตรฐานวัสดุ ครุภัณฑ์ และสิ่งก่อสร้างสำนักงาน พ.ศ. 2540

ฉบับที่ 3 มาตรฐานโรงเรียน พ.ศ. 2541 ซึ่งได้รับความเห็นชอบในหลักการ มาตรฐาน และตัวบ่งชี้เมื่อคราวประชุมครั้งที่ 1 / 2541 วันที่ 29 มกราคม พ.ศ. 2541 เห็นชอบในรายละเอียดของระดับคุณภาพ เมื่อคราวประชุมครั้งที่ 2/2541 วันที่ 23 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2541 เกณฑ์มาตรฐานฉบับนี้ใช้อยู่จนถึงปัจจุบัน (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ 2541 : 10-12)

3. การพัฒนามาตรฐานโรงเรียนในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ

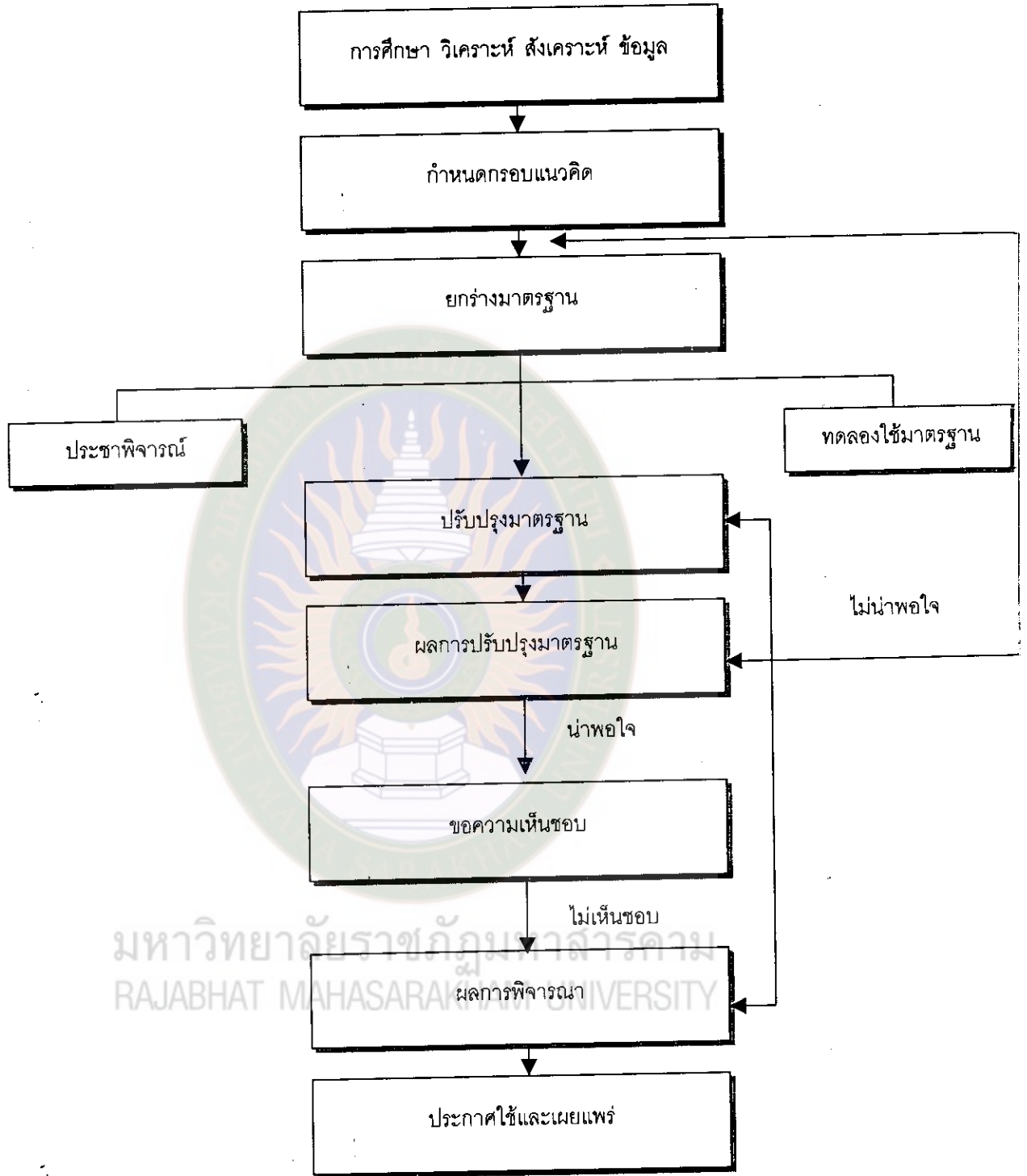
สาระสำคัญของการพัฒนามาตรฐานในโรงเรียนของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ คือ การกำหนดมาตรฐานในระดับกรม เนื่องจากสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ มีนโยบายสนับสนุนส่วนราชการในสังกัด จังหวัด อำเภอ และโรงเรียน ให้มีโอกาสในการกำหนดมาตรฐานโรงเรียนตามความประสงค์ของตนเองด้วย เพื่อให้เป็นไปตามหลักความยืดหยุ่น (Flexible) และความเหมาะสม แก่หน่วยปฏิบัติ (Suitable)

ทั้งนี้เพื่อให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development) สอดคล้องกับการดำเนินงาน
ในเรื่องการพัฒนาคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษา ของ สำนักงานคณะกรรมการ
การประถมศึกษาแห่งชาติ การสร้างและปรับปรุงมาตรฐานโรงเรียน มีขั้นตอนการปฏิบัติ
อยู่หลายวิธี ดังนี้

- 3.1 การศึกษา วิเคราะห์ สังเคราะห์ข้อมูล
- 3.2 กำหนดกรอบความคิด
- 3.3 การยกร่างมาตรฐาน
- 3.4 การทำประชาพิจารณ์
- 3.5 การทดลองใช้มาตรฐาน
- 3.6 การตรวจสอบปรับปรุงมาตรฐาน
- 3.7 การเสนอขอความเห็นชอบ
- 3.8 การประกาศใช้และเผยแพร่

ซึ่งกระบวนการในการพัฒนามาตรฐานการศึกษาที่กล่าวถึง สามารถสรุปเป็น
แผนภาพ ได้ดังนี้ (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, การประกันคุณภาพ
การศึกษา 2544 : 13-14)

แผนภาพที่ 5 แสดงขั้นตอนการพัฒนามาตรฐานโรงเรียน

องค์ประกอบที่สำคัญของกระบวนการพัฒนาคุณภาพมาตรฐานการศึกษามี 3 ประการด้วยกัน คือ การควบคุมคุณภาพ การตรวจสอบคุณภาพ และการประเมินคุณภาพ การกำหนดมาตรฐานโรงเรียนเป็นกิจกรรมที่สำคัญประการหนึ่งในการควบคุมคุณภาพ ด้วยเหตุนี้จึงอาจกล่าวได้ว่า การกำหนดมาตรฐานโรงเรียนคือ กิจกรรมแรกของกระบวนการพัฒนาคุณภาพมาตรฐานการศึกษาในโรงเรียน ดังนั้นการให้ความสำคัญและทำความเข้าใจในเรื่องนี้จึงมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งต่อผู้บริหารสถานศึกษาทุกระดับและผู้เกี่ยวข้องทุกคน (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ เล่ม 3. 2541 : 12-15,21)

4. มาตรฐานการศึกษาของโรงเรียนประถมศึกษา

ปัจจุบันสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติมีนโยบายที่ชัดเจนในการสนับสนุนให้ใช้เกณฑ์มาตรฐานโรงเรียนประถมศึกษา เป็นเครื่องมือสำคัญสำหรับการพัฒนาการบริหารและงานจัดการเรียนการสอนของโรงเรียนให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด ซึ่งโรงเรียนสามารถใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาตนเองให้มีมาตรฐานเดียวกัน (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. 2537 : คำนำ) สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ จึงกำหนดให้โรงเรียนประถมศึกษาใช้เกณฑ์มาตรฐานโรงเรียนประถมศึกษา เป็นเครื่องมือในการพัฒนางานตามภาระกิจให้มีประสิทธิภาพ คือ

4.1 เกณฑ์มาตรฐานโรงเรียนประถมศึกษา พ.ศ. 2536 มาตรฐานและตัวบ่งชี้เกณฑ์มาตรฐานโรงเรียนประถมศึกษา พ.ศ. 2536 สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ได้จัดทำเกณฑ์มาตรฐานโรงเรียนประถมศึกษาเพื่อเป็นเครื่องมือในการกำหนดมาตรฐานในการจัดการศึกษาของโรงเรียนประถมศึกษา

4.2 มาตรฐานโรงเรียนประถมศึกษา พ.ศ. 2541 สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติได้ปรับปรุงมาตรฐานโรงเรียนประถมศึกษาขึ้นใหม่ในปีการศึกษา 2541 กรอบความคิดในการจัดทำมาตรฐาน คือ ยึดองค์ประกอบของระบบการจัดการศึกษาด้านกระบวนการและผลผลิต โดยเลือกสรรตัวแปร ด้านกระบวนการที่สามารถนำไปสู่คุณภาพนักเรียนได้ รวมทั้ง คัดวิเคราะห์ภารกิจ และขอบข่ายงานการจัดการศึกษาของโรงเรียน ดังนั้นโครงสร้างมาตรฐานจึงประกอบด้วยมาตรฐาน 3 กลุ่มคือ มาตรฐานคุณภาพนักเรียน มาตรฐานการเรียน

การสอนและมาตรฐานการบริหารแต่ละมาตรฐานประกอบด้วยตัวบ่งชี้และแต่ละตัวบ่งชี้ได้กำหนดระดับคุณภาพ หรือ ความน่าพึงพอใจ 3 ระดับ คือ

ระดับที่ 1 คือคุณภาพที่มีผลน่าพอใจต่ำ

ระดับที่ 2 คือคุณภาพที่มีผลน่าพอใจค่อนข้างสูง

ระดับที่ 3 คือคุณภาพที่มีผลน่าพอใจสูง

นอกจากนี้ในแต่ละมาตรฐาน / ตัวบ่งชี้จะมีคำอธิบายเพิ่มเติมเพื่อบอกความหมายกรอบความคิดอันเป็นที่มาของรายการเหล่านั้น กรอบมาตรฐาน และตัวบ่งชี้ทั้ง 3 กลุ่มมี ดังนี้

มาตรฐานคุณภาพนักเรียน มี 9 มาตรฐาน และ 20 ตัวบ่งชี้

มาตรฐานการเรียนการสอน มี 10 มาตรฐาน และ 10 ตัวบ่งชี้

มาตรฐานการบริหาร มี 5 มาตรฐาน และ 14 ตัวบ่งชี้

การพัฒนาระบบมาตรฐานการศึกษาของไทยนั้นเริ่มจากเกณฑ์มาตรฐานของโรงเรียนประถมศึกษา 2536 ต่อจากนั้นก็พัฒนาที่เกณฑ์มาตรฐานของโรงเรียน ประถมศึกษา 2537 ระดับก่อนประถมศึกษา มัธยมศึกษาตอนต้น พร้อมกับเกณฑ์มาตรฐานวัสดุ ครุภัณฑ์และสิ่งก่อสร้างโรงเรียนประถมศึกษา 2538 จนถึงกรอบมาตรฐานโรงเรียนประถมศึกษา 2541 การพัฒนามาตรฐานการศึกษาจึงเกิดขึ้นท่ามกลางกระแสปฏิรูปการศึกษา เพื่อมุ่งหวังในการพัฒนาการศึกษาของชาติให้ก้าวหน้าทัดเทียมอารยประเทศอื่นจะส่งผลต่อการพัฒนาประเทศ ซึ่งการพัฒนาทุกด้านต้องอาศัยทรัพยากรมนุษย์ เป็นหลัก

การประกันคุณภาพการศึกษา

1. ความสำคัญของการประกันคุณภาพการศึกษาในกระแสโลกาภิวัตน์ สังคมมีการเปลี่ยนแปลงในด้านต่าง ๆ อย่างรวดเร็วและมีการดิ้นรนแข่งขันกันสูงตลอดเวลา ประชาชนจำเป็นต้องได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพเพื่อพัฒนาให้มีความรู้ ความสามารถและศักยภาพในด้านต่าง ๆ อย่างพอเพียง จึงจะสามารถปรับตัวอยู่ในสังคมนี้ ได้อย่างสมดุลงค์ แผนการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 5 พ.ศ. 2535 และแผนพัฒนาการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ระยะที่ 8 (พ.ศ. 2540 - 2544) ของกระทรวงศึกษาธิการ จึงได้ให้ความสำคัญต่อคุณภาพการศึกษาโดย

กำหนดนโยบายปฏิรูปการปฏิบัติการบริหารจัดการศึกษาอย่างกว้างขวาง เพื่อพัฒนาการศึกษาให้มีคุณภาพอย่างแท้จริง โดยเฉพาะพบว่า ผลการประเมินคุณภาพการศึกษาด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนระดับประเทศมีผลเฉลี่ยค่อนข้างต่ำเกือบทุกด้านในทุกระดับ นอกจากนี้ยังพบว่าคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาแต่ละแห่ง แต่ละพื้นที่มีความแตกต่างกันค่อนข้างสูง ซึ่งสอดคล้องกับการสรุปการรับฟังข้อคิดเห็นของประชาชนในโครงการการศึกษาไทยในยุคโลกาภิวัตน์ (พ.ศ 2538) ด้วยเหตุนี้กระทรวงศึกษาธิการ จึงจำเป็นต้องเร่งรัดปรับปรุง คุณภาพการศึกษาให้ได้มาตรฐานและเป็นที่ยอมรับของสังคม ในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาดังแต่ปี พ.ศ. 2539 แนวคิดเรื่องประกันคุณภาพการศึกษาเริ่มเข้ามาพร้อมกับกระบวนการพัฒนาคุณภาพการศึกษา เพื่อสนับสนุนการดำเนินงานการจัดการศึกษาให้มีคุณภาพ ตามภาระรับผิดชอบของแต่ละหน่วยงาน โดยเปิดโอกาสให้ท้องถิ่นเอกชน และหน่วยงานต่าง ๆ เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาอย่างเต็มที่

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ได้กำหนดไว้ใน มาตรา 47 ระบุให้มีการประกันคุณภาพการศึกษา เพื่อพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาทุกระดับ ประกอบด้วยระบบการประกันคุณภาพภายใน และระบบการประกันคุณภาพภายนอก และกำหนดไว้ใน มาตรา 48 ให้ถือว่าการประกันคุณภาพภายใน เป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการบริหารการศึกษาที่สถานศึกษาต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้ มาตรา 49 ได้กำหนดให้สถานศึกษาทุกแห่งต้องได้รับการประเมินคุณภาพภายนอกอย่างน้อย 1 ครั้ง ในทุก 5 ปี และต้องเสนอผลการประเมินคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา ต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและสาธารณชน ฉะนั้นสถานศึกษาต้องพัฒนาการจัดการศึกษาของตน และแสดงภาระความรับผิดชอบต่อประจักษ์แก่สังคมว่าสถานศึกษามีประสิทธิผลใน 2 ประเด็นหลักต่อไปนี้

- 1.1 ผู้เรียนทุกคนมีความรู้ ความสามารถและคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ตามมาตรฐานการศึกษาหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานอย่างแท้จริง
- 1.2 สถานศึกษามีศักยภาพในการจัดการศึกษาให้ผู้เรียนบรรลุผลตามมาตรฐานการศึกษาอย่างแท้จริง

การส่งเสริมสนับสนุนให้สถานศึกษาและหน่วยงานต้นสังกัดมีการดำเนินการพัฒนาสู่ระบบการประกันคุณภาพการศึกษาเป็นภารกิจ เร่งด่วน โดยมีการเสริมสร้างความรู้

ความเข้าใจและมีการนิเทศให้คำแนะนำ ในเรื่องการประกันคุณภาพการศึกษา เพื่อให้สถานศึกษาสามารถบริหารจัดการเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ และต่อเนื่อง แผนงานการประกันคุณภาพการศึกษาจึงเป็นแผนหลักของการพัฒนาระบบประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา เพื่อรับการประกันคุณภาพภายนอกต่อไป (สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา, 2544 : 1 - 4, 16)

กล่าวได้ว่าการประกันคุณภาพการศึกษาเป็นการดำเนินการในกระบวนการจัดการศึกษาดังแต่การวางแผนเพื่อให้การจัดกิจกรรมเป็นการปฏิบัติอย่างมีระบบ การประกันคุณภาพการศึกษา เป็นกระบวนการหนึ่งที่จะรองรับมาตรฐานการศึกษา ของสถานศึกษาให้กับผู้รับบริการ ได้แก่ ชุมชน ผู้ปกครอง และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องให้มีความมั่นใจในคุณภาพของการศึกษาที่สถานศึกษาจัดนักเรียนที่จบการศึกษาต้องมีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาและเป็นที่ยอมรับของสังคม ดังนั้นสถานศึกษาจึงจำเป็นต้องมีการประกันคุณภาพการศึกษา

2. ความหมายของการประกันคุณภาพการศึกษา

2.1 การประกันคุณภาพการศึกษา หมายถึง การดำเนินกิจกรรมใด ๆ เพื่อสร้างความมั่นใจต่อผู้ปกครอง ชุมชน สังคม ว่าการดำเนินการของสถานศึกษาตามพันธกิจที่ได้ร่วมกันกำหนดไว้ นั้น จะให้ผลผลิตของการศึกษาที่มีคุณภาพอันพึงประสงค์ตามความคาดหวังของผู้ปกครอง ชุมชน และสังคม (สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดมหาสารคาม, 2540 : 1)

2.2 การประกันคุณภาพการศึกษา คือ การบริหารจัดการ (ควบคุม) ดำเนินกิจกรรมตามภารกิจของโรงเรียนเพื่อพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง ซึ่งจะเป็นการสร้าง ความมั่นใจให้แก่ผู้รับบริการทางการศึกษา (ช่วงโชติ พันธุเวช, 2543 : 37)

2.3 การประกันคุณภาพการศึกษา เป็น กระบวนการจัดการศึกษา เพื่อสร้าง ความมั่นใจและเป็นหลักประกันต่อผู้ปกครอง ชุมชน และสังคมว่าสถานศึกษาสามารถจัดการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ ผู้เรียนที่จบการศึกษามีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาและเป็นที่ยอมรับของสังคม (กรมสามัญศึกษา, 2542 : คำนำ)

2.4 การประกันคุณภาพการศึกษา หมายถึง การให้ความมั่นใจแก่ผู้รับบริการ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องว่าโรงเรียนเอกชนมีแนวทางจัด และพัฒนาคุณภาพการศึกษาที่ชัดเจน และสอดคล้องกับหลักการ นโยบาย และจุดเน้นของแผนการศึกษาของรัฐ และโรงเรียนได้ปฏิบัติตาม

แนวทางดังกล่าวอย่างเป็นทางการเป็นรูปธรรม เพื่อคุณภาพการศึกษาที่ดีของแต่ละคน และทุกคน
(วารินทร์ สิ้นสูงสุด. 2542 : 10)

จากคำจำกัดความของการประกันคุณภาพการศึกษาที่กล่าวมาข้างต้นนี้ พอสรุปได้ว่าการประกันคุณภาพการศึกษา หมายถึง กระบวนการวางแผน และกระบวนการจัดการของผู้ที่รับผิดชอบในการจัดการศึกษาของแต่ละระดับ ที่จะรับประกันหรือสร้างความมั่นใจให้กับสังคม ชุมชน และผู้ปกครอง ว่าสถานศึกษาสามารถจัดการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ ผู้เรียนที่จบการศึกษามีคุณภาพตามมาตรฐานที่กำหนดในหลักสูตร ซึ่งตรงกับความต้องการของสังคม และการทำให้การศึกษามีคุณภาพนั้นจะต้องทำอย่างมีระเบียบแบบแผน

3. หลักการ นโยบาย มาตรการ และเป้าหมาย การประกันคุณภาพการศึกษา

3.1 หลักการ ในการประกันคุณภาพการศึกษา ของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ยึดหลักการสำคัญ 2 ประการ

3.1.1 สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ กระจายอำนาจในการบริหารงาน พัฒนาคุณภาพการศึกษา ให้สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอ และโรงเรียน

3.1.2 ให้คณะกรรมการตามกฎหมาย (กปช. กปจ. กปอ.) ผู้ปกครอง และชุมชนมีส่วนร่วมรับผิดชอบ ในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา

3.2 นโยบายสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติได้กำหนดนโยบายการประกันคุณภาพการศึกษาไว้ดังนี้

3.2.1 จัดให้มีระบบประกันคุณภาพการศึกษา เพื่อให้ทุกโรงเรียนมีมาตรฐานคุณภาพที่เท่าเทียมกัน

3.2.2 ส่งเสริมให้มีความร่วมมือกันระหว่างหน่วยงาน และองค์กรต่าง ๆ ในกระบวนการประกันคุณภาพการศึกษา เพื่อสร้างจิตสำนึกในบทบาทหน้าที่ และความรับผิดชอบต่อการจัดการศึกษาร่วมกัน

3.2.3 สร้างความสมดุลให้เกิดขึ้นระหว่างเสรีภาพในการดำเนินการพัฒนา

คุณภาพและมาตรฐานของส่วนภูมิภาคกับกรอบการดำเนินงานที่ส่วนกลางกำหนด

3.2.4 พัฒนาคุณภาพ และมาตรฐานการศึกษาของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ อย่างเป็นระบบต่อเนื่อง

3.3 มาตรการเพื่อให้นโยบายบรรลุความสำเร็จเป็นรูปธรรม สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติจึงกำหนดมาตรฐานไว้ดังนี้

3.3.1 พัฒนาระบบการประกันคุณภาพการศึกษา ซึ่งประกอบด้วยกลไกของระบบการควบคุมคุณภาพ ระบบการตรวจสอบ และพัฒนาระบบการประเมินคุณภาพ

3.3.2 ในปีการศึกษา 2542 ให้ทุกโรงเรียนในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ เข้าสู่ระบบการประกันคุณภาพการศึกษา

3.3.3 จัดตั้งองค์กรรับผิดชอบดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษา ในระบบเครือข่ายจากกรม จังหวัด อำเภอ และโรงเรียน โดยโครงสร้างขององค์กรประกอบด้วยข้าราชการในสังกัด ข้าราชการนอกสังกัด ผู้ปกครอง และประชาชนในชุมชน

3.3.4 พัฒนามาตรฐานการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา ประถมศึกษา และมัธยมศึกษาตอนต้น รวมทั้งคู่มือ และเครื่องมือที่จะนำไปใช้ในระบบประกันคุณภาพการศึกษา โดยให้ส่วนภูมิภาค ปรับขยาย จากกรอบส่วนกลางได้

3.3.5 พัฒนาบุคลากรที่เกี่ยวข้องเพื่อร่วมดำเนินงาน

3.3.6 จัดให้มีการปรับปรุงคุณภาพทั้งระบบ เพื่อรับรองมาตรฐานการศึกษาของโรงเรียน 2 ครั้งต่อ 1 ปี และมีการปรับปรุงพัฒนามาตรฐานในทุก 5 ปี หรือ 1 ครั้ง ในช่วงแผนพัฒนาการศึกษา 5 ปี

3.4 เป้าหมาย สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ กำหนดเป้าหมายด้านบุคลากร และโรงเรียนที่ได้คุณภาพตามมาตรฐานไว้ดังนี้

3.4.1 ในปี พ.ศ. 2541 บุคลากรทุกระดับมีความรู้ความเข้าใจในกระบวนการประกันคุณภาพการศึกษา และสามารถดำเนินการตามนโยบายได้

3.4.2 ในปีการศึกษา 2542 ทุกโรงเรียนมีกระบวนการประกันคุณภาพการศึกษา

3.4.3 โรงเรียนที่ได้คุณภาพตามมาตรฐานของสำนักงานคณะกรรมการ

การประถมศึกษาแห่งชาติ และมาตรฐานสากลในช่วงแผนพัฒนาฯ ระยะที่ 8 (2540- 2544) ดังนี้

ตารางที่ 1 โรงเรียนที่ได้คุณภาพตามมาตรฐานของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ

ปีการศึกษา มาตรฐาน	ร้อยละของโรงเรียนที่ได้มาตรฐาน		
	2542	2543	2544
ระดับกรม	15% (4670)	30% (9340)	50% (15,570)
ระดับสากล	2% (620)	5% (1,560)	10% (3,110)

หมายเหตุ เลขในวงเล็บหมายถึง จำนวนโรงเรียนที่ได้มาตรฐาน

4. ระบบและกลไกกระบวนการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษา

การดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาของสำนักงานการประถมศึกษาแห่งชาติ ได้ใช้กรอบความคิดเดียวกันกับการประกันคุณภาพของกระทรวงศึกษาธิการ แต่ได้ปรับรายละเอียดในแต่ละขั้นตอนให้ชัดเจนขึ้น และให้สอดคล้องกับนโยบาย และการดำเนินงานของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ กล่าวคือกระบวนการประกันคุณภาพการศึกษาของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ประกอบด้วยกิจกรรมที่สำคัญ 5 ประการ ดังนี้

ประการที่ 1. การกำหนดปรัชญา วิสัยทัศน์ พันธกิจ นโยบาย วัตถุประสงค์ ปณิธาน และการวางแผนปฏิบัติงาน

ประการที่ 2. การกำหนดปัจจัย/ องค์ประกอบที่มีผลต่อคุณภาพ

ประการที่ 3. การกำหนดมาตรฐาน/ ตัวบ่งชี้

ประการที่ 4. การกำหนดเกณฑ์การตรวจสอบ

ประการที่ 5. การรวบรวมหลักฐานอ้างอิงตามกิจกรรมที่ทำเป็นรายตัวบ่งชี้

4.1 การควบคุมคุณภาพ (Quality Control) การประกันคุณภาพการศึกษา

ประกอบด้วย

4.1.1 การกำหนดปรัชญา วิสัยทัศน์ พันธกิจ นโยบาย วัตถุประสงค์ ปณิธาน และการวางแผนปฏิบัติงาน

4.1.2 การกำหนดปัจจัย/องค์ประกอบที่มีผลต่อคุณภาพ

4.1.3 การกำหนดมาตรฐานตัวบ่งชี้

4.1.4 การกำหนดเกณฑ์การตรวจสอบ

4.1.5 การรวบรวมหลักฐานอ้างอิงตามกิจกรรมที่ทำเป็นรายตัวบ่งชี้

4.2 การตรวจสอบคุณภาพ (Quality Audit) ตามหลักฐานหรือร่องรอยของการดำเนินการตามแผนงานฯ เพื่อติดตามความก้าวหน้าของการดำเนินการตามแผนงานโดยตรวจดู รายงานการประเมินตนเอง (SSR) ประเมินผลของการดำเนินการว่ามีจุดแข็ง จุดอ่อน (ข้อสังเกต) อะไรบ้าง

4.2.1 การตรวจสอบโดยผู้ตรวจสอบภายใน (Internal Auditor)

4.2.2 การตรวจสอบโดยผู้ตรวจสอบภายนอก (External Auditor)

4.3 การประเมินคุณภาพ (Quality Assessment) โดย

4.3.1 กัลยาณมิตรทางวิชาการจากภายในโรงเรียน (Internal Peerreview)

4.3.2 สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (สมศ.)

ซึ่งจะทำการประเมินทุก 5 ปีการศึกษา

5. หลักเกณฑ์และวิธีการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ 2542 มาตรา 47 ระบุให้มีการประกันคุณภาพการศึกษา เพื่อพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาโดยมีระบบประกันคุณภาพภายในและระบบประกันคุณภาพภายนอก ระบบการประกันคุณภาพภายในมุ่งเน้นการกระจายอำนาจไปสู่สถานศึกษาที่จัดการศึกษาขั้นพื้นฐานตาม มาตรา 18(2) โดยให้หน่วยงานต้นสังกัดและสถานศึกษาจัดให้มีระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา เพื่อสร้างความมั่นใจให้กับผู้ที่เกี่ยวข้องว่าผู้เรียนทุกคนจะได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพจากสถานศึกษา เพื่อการพัฒนาความรู้ ความสามารถและคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ตามมาตรฐานการศึกษาที่กำหนดในหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานดังนี้

5.1 การจัดระบบบริหารและสารสนเทศ

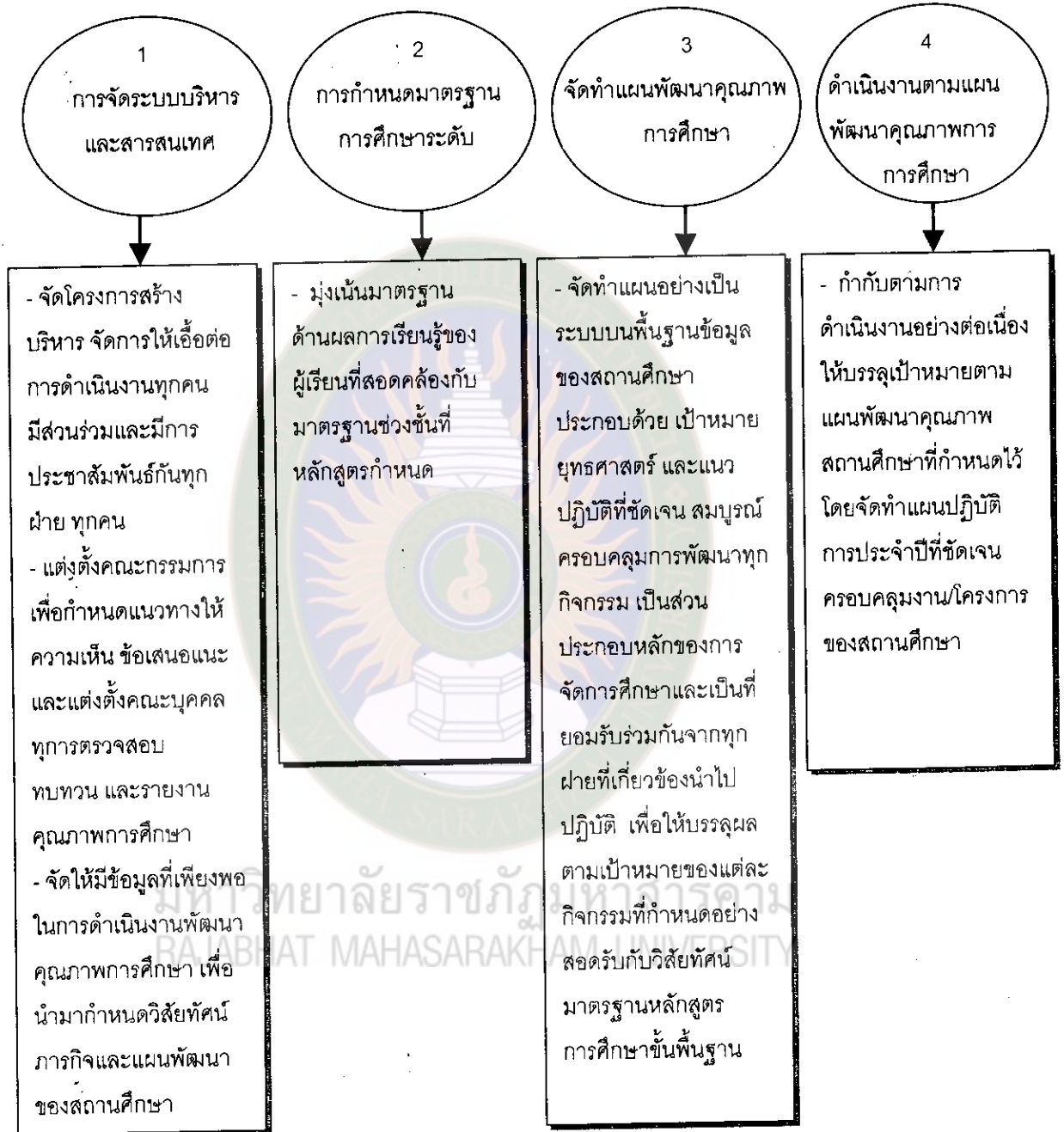
- 5.2 การพัฒนามาตรฐานการศึกษา
- 5.3 การจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา
- 5.4 การดำเนินงานตามแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา
- 5.5 การตรวจสอบและทบทวนคุณภาพการศึกษา
- 5.6 การประเมินคุณภาพการศึกษา
- 5.7 การรายงานคุณภาพการศึกษาประจำปี
- 5.8 การผุดงระบบการประกันคุณภาพการศึกษา

การดำเนินการดังกล่าวให้สถานศึกษายึดหลักการมีส่วนร่วมของชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องด้วย โดยการสนับสนุนและกำกับดูแลของหน่วยงานต้นสังกัด (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ เล่ม 1. 2544 : 3)

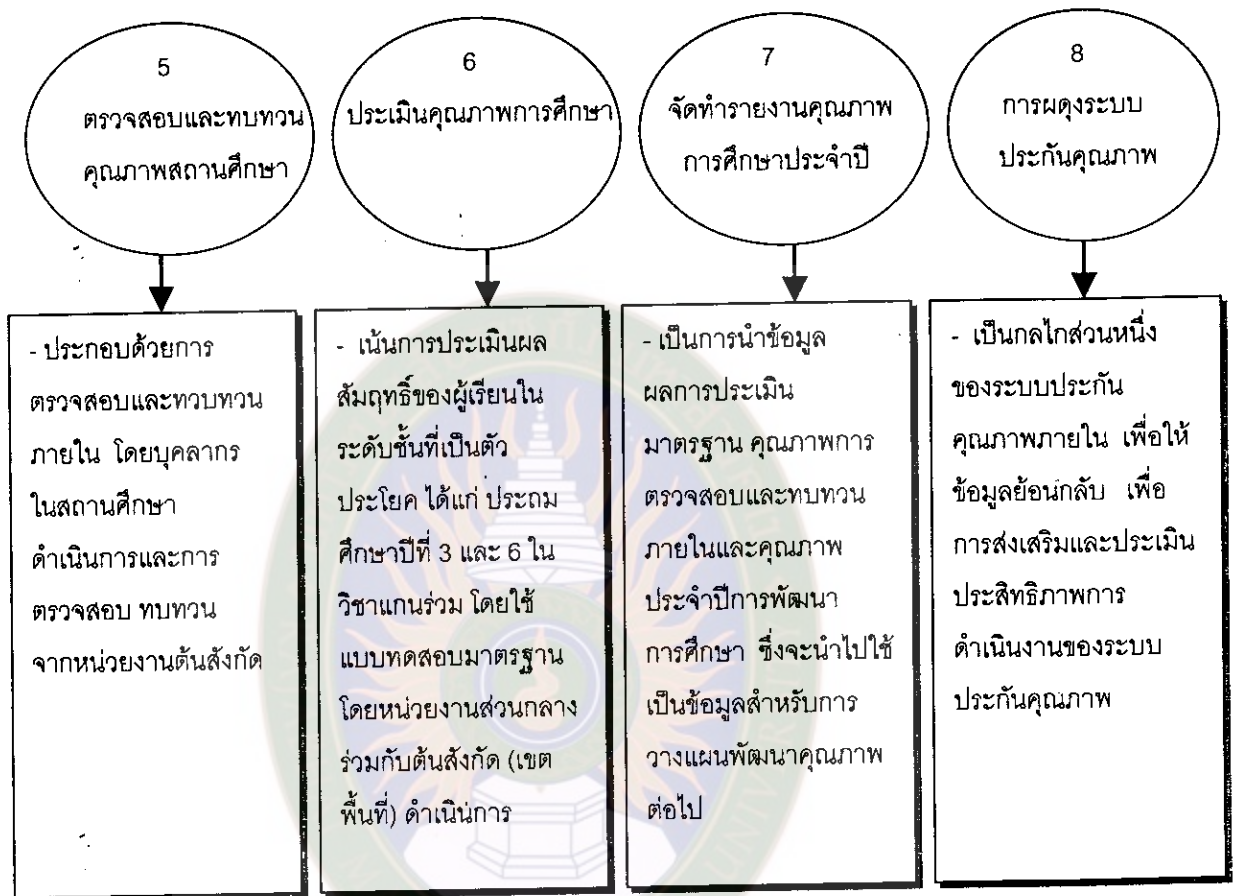

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

แผนภาพที่ 6 แสดงลำดับการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา

แผนภาพที่ 6 แสดงลำดับการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา (ต่อ)

สรุปได้ว่า การประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาจะต้องสามารถตอบคำถามสำคัญ 3 ประการ ได้แก่

ประการที่ 1 นักเรียนทุกคนมีการเรียนรู้ และได้รับบริการที่เหมาะสมจากสถานศึกษาหรือไม่

ประการที่ 2 รู้ได้อย่างไรว่านักเรียนเกิดการเรียนรู้

ประการที่ 3 ควรปรับปรุงเปลี่ยนแปลงอะไรบ้าง เพื่อให้ นักเรียนประสบความสำเร็จดีขึ้น

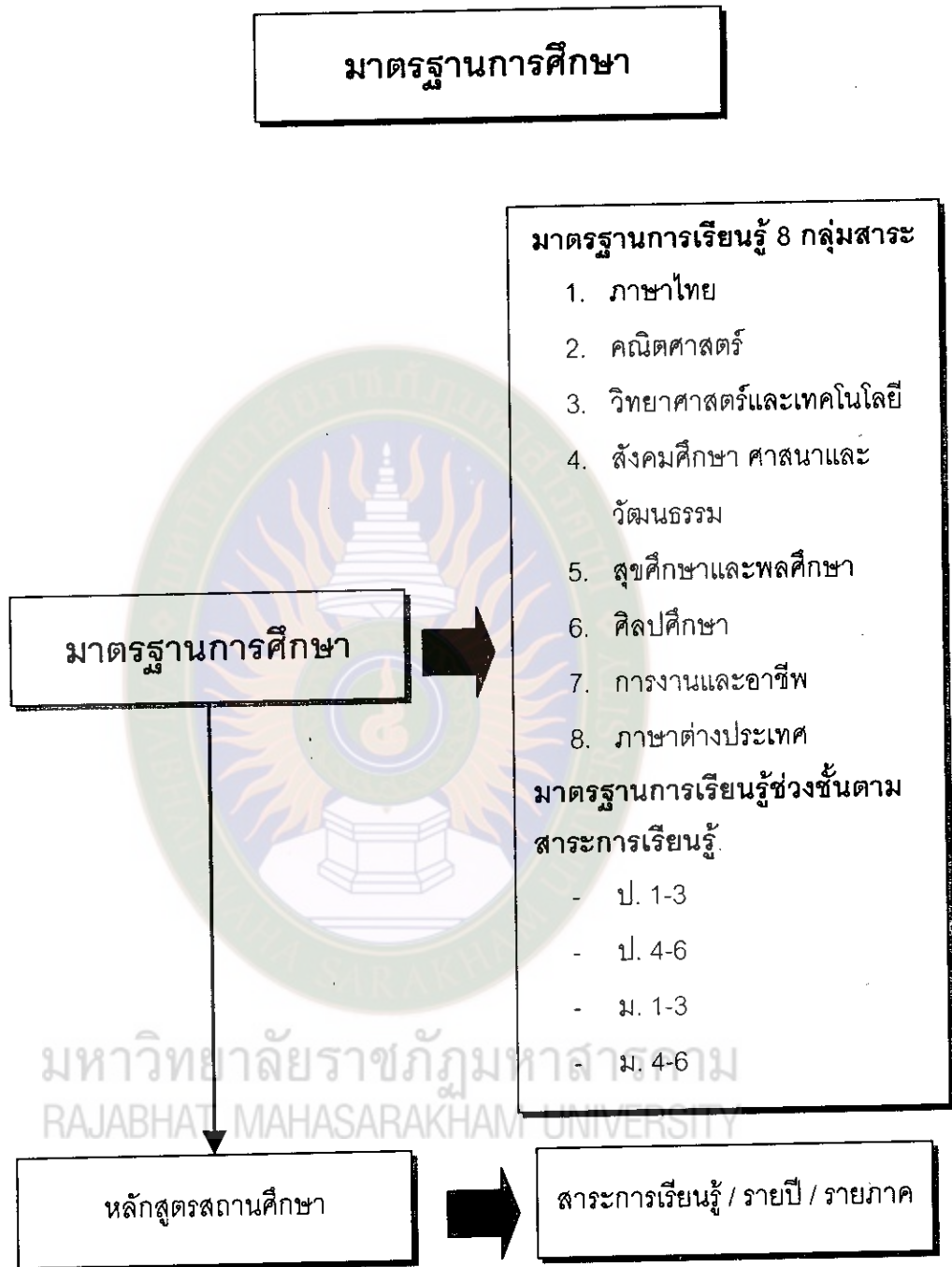
การตอบคำถามดังกล่าว จะต้องมียุทธศาสตร์ที่สามารถตรวจสอบได้ สถานศึกษา
มีวิธีการดำเนินงานและประสานงานที่มีประสิทธิภาพที่จะเอื้อให้สถานศึกษาสามารถจัดระบบ
การประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพบนพื้นฐานทรัพยากรและ
ประสบการณ์การพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษาแต่ละแห่งที่มีความแตกต่างที่
หลากหลาย ดังนี้

1) สร้างบุคลากรทั้งสถานศึกษาให้เป็นผู้รู้ ผู้เข้าใจ และสามารถปฏิบัติงานตาม
ระบบคุณภาพได้

- 2) ปรับปรุงวิสัยทัศน์ของสถานศึกษาหรือกำหนดใหม่
- 3) การจัดทำข้อมูลสารสนเทศคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา
- 4) พัฒนามาตรฐานการศึกษาระดับสถานศึกษา
- 5) จัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา
- 6) จัดระบบบริหารจัดการคุณภาพการศึกษา
- 7) ตรวจสอบและทบทวนคุณภาพสถานศึกษา
- 8) ประเมินคุณภาพการศึกษาระดับชาติ
- 9) การรายงานคุณภาพการศึกษาประจำปี
- 10) กำกับติดตาม ประเมิน และผลจากระบบประกันคุณภาพ

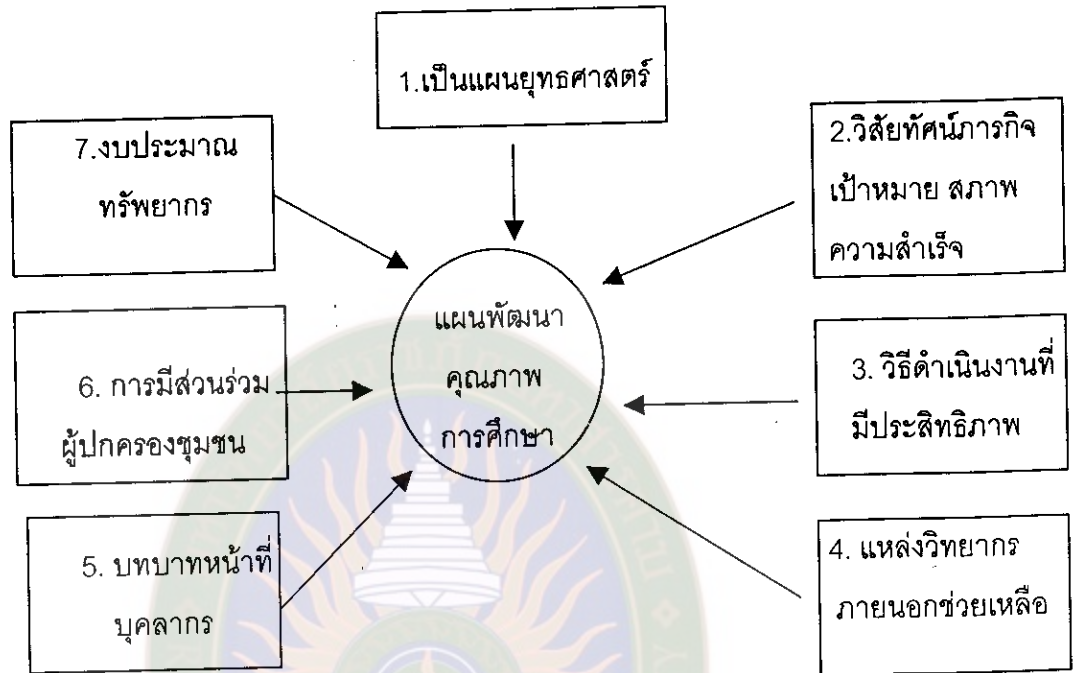
แผนภาพที่ 7 แสดงการพัฒนามาตรฐานการศึกษา
(สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ เล่ม 1. 2544 : 44)

แผนภาพที่ 8 แสดงการพัฒนามาตรฐานการศึกษา

(สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ เล่ม 1. 2544 : 44)

แผนภาพที่ 9 แสดงกระบวนการพัฒนาคุณภาพการศึกษา
(สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ เล่ม 1. 2544 : 45)

ระบบการรับรองมาตรฐานการศึกษา

การรับรองมาตรฐานการศึกษา เป็นกระบวนการที่มุ่งเน้นให้โรงเรียนดำเนินการประเมินและพัฒนาตนเองเป็นระยะอย่างต่อเนื่องโดยความร่วมมือ ของบุคลากรภายในและภายนอก เมื่อมั่นใจในผลการดำเนินงาน ก็จะขอให้องค์กร ที่มีหน้าที่พิจารณาให้การรับรองมาตรฐานคุณภาพ ตัดสินการดำเนินงานของตนว่าบรรลุผลตามความมุ่งหมายและได้มาตรฐาน ตามเกณฑ์ที่กำหนด หรือไม่เพียงพอต่อการดำเนินงานของโรงเรียนปรากฏหลักฐานและร่องรอย ของการพัฒนาตนเอง อย่างเชื่อมั่นได้ก็จะได้รับการรับรองว่าเป็นโรงเรียนที่มีมาตรฐานคุณภาพ การศึกษาอย่างแท้จริง โรงเรียนที่มีความมั่นใจและภาคภูมิใจที่ได้รับการรับรองมาตรฐานคุณภาพการศึกษาย่อมรักษา สถานภาพของตนมิให้ตกต่ำ และมีความคิดที่จะพัฒนาให้ก้าวหน้าอยู่เสมอ อันเป็นผลที่จะนำมา ซึ่งความมั่นใจและภาคภูมิใจต่อไป

การรับรองมาตรฐานคุณภาพการศึกษา เป็นการกำหนดคุณลักษณะที่ดีของโรงเรียนมีขอบข่ายการดำเนินงานที่บ่งชี้ถึงความสำเร็จ เป็นกรอบและแนวทางที่ชัดเจน ดังนี้

ประการที่ 1 เป็นการรับรองคุณภาพการจัดการศึกษาของโรงเรียนว่าเป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐานเพียงระยะเวลาหนึ่งเท่านั้น หากพ้นเวลาที่กำหนดก็ต้องผ่านกระบวนการรับรองมาตรฐานการศึกษาต่อไปอีก

ประการที่ 2 โรงเรียนต้องพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง เพราะหากขาดช่วงในการพัฒนา อายุของการรับรองจะหมดลง และจะต้องเริ่มต้นใหม่ซึ่งต้องใช้เวลาอีกระยะหนึ่ง ทำให้ผลของการรับรองมาตรฐานการศึกษาไม่ต่อเนื่อง

ประการที่ 3 กระบวนการในการดำเนินงานเพื่อการรับรองมาตรฐาน ต้องใช้วิธีการประเมิน และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง ผู้มีบทบาทในการประเมินได้แก่บุคลากรในโรงเรียนเป็นสำคัญ บุคลากรภายนอกมีบทบาทเสริมเท่านั้น

ประการที่ 4 พิจารณาการพัฒนาคุณภาพทั้งระบบ คือ ปัจจัยพื้นฐาน (Input) กระบวนการ (Process) และผลผลิต (Output)

ประการที่ 5 กระบวนการในการประเมินและพัฒนาตนเองอย่างไม่หยุดยั้งของโรงเรียนที่เข้าสู่กระบวนการในการรับรองมาตรฐานคุณภาพการศึกษา จะทำให้รัฐและประชาชนมั่นใจได้ว่า โรงเรียนที่ได้รับการรับรองมาตรฐาน เป็นโรงเรียนที่มีคุณภาพอย่างแท้จริง (เอกสารประกอบกรอบกรมโครงการรับรองมาตรฐานคุณภาพการศึกษา : 1,4)

ระบบพัฒนาคุณภาพการศึกษา ที่นำมาใช้ในการพัฒนาการศึกษาในประเทศไทยที่พอยกตัวอย่างได้ ดังนี้

1. มาตรฐานการศึกษา International Organization for Standardization (ISO)
ISO เป็นองค์กรมาตรฐานระหว่างประเทศ มีชื่อเต็มว่า International Organization for Standardization เกิดขึ้นจากการรวมตัวกันระหว่างองค์กรอุตสาหกรรมนานาประเทศ มีสำนักงานใหญ่ ตั้งอยู่ที่กรุงเจนีวา ประเทศสวิตเซอร์แลนด์ จุดประสงค์ขององค์กร คือ การพัฒนามาตรฐานอุตสาหกรรม โดยพัฒนาระบบคุณภาพที่สามารถใช้ได้กับธุรกิจทั่วโลก ISO ได้กำหนดมาตรฐานของระบบไว้หลายด้าน เช่น ISO 9000 เป็นมาตรฐานระบบบริหารงานคุณภาพ ISO 14000 เป็นมาตรฐานระบบการจัดการสิ่งแวดล้อม ISO 18000 เป็นมาตรฐาน

ด้านอาชีพนามัย เป็นต้น มาตรฐานเหล่านี้เป็นมาตรฐานสำหรับระบบ ดังนั้น องค์กรใดได้รับการรับรอง ISO ในเรื่องใด ก็หมายความว่าระบบในเรื่องนั้นได้รับการรับรอง มิใช่คุณภาพสินค้า แต่โดยความเชื่อที่ว่าถ้ากระบวนการเหล่านั้นมีคุณภาพ สินค้าที่มีคุณภาพดีก็จะตามมา

ISO 9000 เป็นมาตรฐานระบบคุณภาพที่ได้รับการกล่าวถึงมาก ประเทศไทย โดยสำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม (สมอ.) ได้นำมาประกาศใช้ในประเทศไทย โดยมีเนื้อหาหลายส่วนจัดเป็นอนุกรมได้ ดังนี้

ตารางที่ 2 เปรียบเทียบระบบมาตรฐาน ISO

ประเภท	ชื่อมาตรฐาน	คำอธิบาย
คู่มือ	ISO 9000	แนวทางสำหรับการเลือกและการใช้มาตรฐานอนุกรมต่าง ๆ ให้เหมาะสม
แบบของการประกันคุณภาพ	ISO 9004	แนวทางการบริหารจัดการคุณภาพและรายการของข้อกำหนดย่อยในระบบคุณภาพ
	ISO 9001	ประกันคุณภาพในเรื่อง - การออกแบบ - การผลิตหรือบริการ - การติดตั้งและบริการ
	ISO 9002	ประกันคุณภาพในเรื่อง - การผลิตหรือบริการ - การติดตั้งและบริการ
	ISO 9003	ประกันคุณภาพในเรื่อง - การตรวจสอบขั้นสุดท้าย - การทดสอบ

จากตารางข้างต้น การนำอนุกรม ISO 9000 มาใช้ในการศึกษา เพื่อการรับรองมาตรฐานนั้น จึงมีเพียง ISO 9001 และ ISO 9002 โดยใช้ ISO 9001 เมื่อต้องการให้ครอบคลุมเพียงการจัดการเรียนการสอนและการบริหารหรือบริการ รายการหรือข้อกำหนดใน ISO 9001 มี 20 ข้อ ดังนี้

- 1.1 ความรับผิดชอบในการบริหารงาน (Management Responsibility)
- 1.2 ระบบคุณภาพ (Quality System)
- 1.3 การทบทวนข้อตกลงหรือพันธสัญญา (Contract Review)
- 1.4 การควบคุมการออกแบบ (Design Control)
- 1.5 การควบคุมเอกสารและข้อมูล (Document and Data Control)
- 1.6 การจัดซื้อ (Purchasing)
- 1.7 การควบคุมผลิตภัณฑ์ตามความต้องการของผู้บริโภค (Control of Customer Supplied Product)
- 1.8 ลักษณะเฉพาะของผลิตภัณฑ์และการย้อนตรวจสอบได้ (Product Identification and Traceability)
- 1.9 การควบคุมกระบวนการ (Process Control)
- 1.10 การตรวจสอบและทดสอบ (Inspection and Testing)
- 1.11 การควบคุมการตรวจสอบ ได้แก่ อุปกรณ์การวัดและการทดสอบ (Control of Inspection, Measuring and Test Equipment)
- 1.12 สภาพการตรวจสอบและทดสอบ (Inspection and Test Status)
- 1.13 การควบคุมผลิตภัณฑ์ที่ไม่เป็นไปตามกำหนด (Control of Non-Conforming Product)
- 1.14 ปฏิบัติการด้านการแก้ไขและป้องกัน (Corrective and Preventive Action)
- 1.15 การขนย้าย การเก็บ การบรรจุ การถนอมรักษา และการส่งมอบ (Handling, Storage, Packaging, Preservation, and Delivery)
- 1.16 การควบคุมบันทึกเรื่องคุณภาพ (Control of Quality Record)
- 1.17 การตรวจสอบภายในเรื่องคุณภาพ (Internal Quality Audit)

1.18 การฝึกอบรม (Training)

1.19 การบริการ (Servicing)

1.20 เทคนิคทางสถิติ (Statistical Techniques)

รายการต่าง ๆ ดังกล่าวข้างต้นยังไม่สามารถนำไปใช้ทางการศึกษาได้โดยตรง เพราะเป็นรูปแบบการประกันคุณภาพในภาคการผลิตแบบโรงงานหรือภาคธุรกิจบริการ การนำมาประยุกต์ใช้ทางการศึกษาจึงต้องตีความให้เข้ากับงานการศึกษา ซึ่งอาจเป็นแนวทางต่อไปนี้

ตารางที่ 3 การนำระบบมาตรฐาน ISO9001 มาประยุกต์ใช้กับการศึกษา

ข้อกำหนดใน ISO 9001	แนวทางประยุกต์ใช้กับการศึกษา
1. ความรับผิดชอบในการบริหารการจัดการ	- การกำหนดนโยบายของฝ่ายบริหาร ดูแลนโยบายโดยกำหนดความรับผิดชอบ อำนาจหน้าที่ของหน่วยงาน/ฝ่ายต่าง ๆ รวมทั้งสนับสนุน
2. ระบบคุณภาพ	- การกำหนดระเบียบและแนวปฏิบัติ การจัดทำเอกสารคุณภาพ ซึ่งได้แก่ คู่มือคุณภาพสำหรับผู้บริหารระดับสูง คู่มือ ขั้นตอนดำเนินงานสำหรับผู้บริหารระดับกลาง
3. การทบทวนข้อตกลงหรือพันธสัญญา	- การสร้างพันธสัญญาต่อผู้ปกครอง/ ชุมชนให้สอดคล้องเหมาะสมต่อสภาพแวดล้อม- ชีตความสามารถ
4. การควบคุมการออกแบบ	- การออกแบบหลักสูตร เนื้อหาวิชา กระบวนการเรียนการสอน การประเมินผล
5. การควบคุมเอกสารและข้อมูล	- ความเชื่อถือได้ ความเป็นปัจจุบันของเอกสารข้อมูลต่าง ๆ ที่ใช้ในการปฏิบัติงาน
6. การจัดซื้อ	- ระบบการจัดซื้อ จัดจ้างต่าง ๆ ตามระเบียบราชการ
7. การควบคุมผลิตภัณฑ์ตามความต้องการของผู้บริโภค	- การจัดทำ จัดหา ข้อมูล หนังสือ ตำรา เอกสาร อุปกรณ์ต่าง ๆ เพื่อใช้ในการเรียนการสอน

ข้อกำหนดใน ISO 9001	แนวทางประยุกต์ใช้กับการศึกษา
8. ลักษณะเฉพาะของผลิตภัณฑ์และการย้อนตรวจสอบได้	- บันทึกประวัติของผู้เรียน ระบบข้อมูลศิษย์เก่า ระบบติดตามความก้าวหน้าของนักเรียน
9. การควบคุมกระบวนการ	- การทำแผนการสอน แผนการพัฒนาสื่อและการใช้แผนการนิเทศ ข้อกำหนด การใช้ห้องปฏิบัติการและสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ
10. การตรวจสอบและทดสอบ	- ระเบียบประเมินผลการเรียน การตรวจสอบ และทดสอบเพื่อประเมินผลการเรียนรู้
11. การควบคุมการตรวจสอบ	- การพัฒนาเครื่องมือวัดและประเมินผลให้มีคุณภาพ
12. สภาพการตรวจสอบและทดสอบ	- การนำเครื่องมือวัด ประเมินผลไปใช้อย่างมีประสิทธิภาพ การกำหนดมาตรฐานการผ่านเกณฑ์
13. การควบคุมผลิตภัณฑ์ที่ไม่เป็นไปตามข้อกำหนด	- ระบบการรายงานผลการเรียนรู้ ปัญหาการเรียนรู้ ปัญหาของหลักสูตร อุปกรณ์ สิ่งอำนวยความสะดวก
14. ปฏิบัติการแก้ไขและป้องกัน	- ระบบการสอนซ่อมและสอนเสริม มาตรฐานการแก้ปัญหาต่าง ๆ ที่อาจเกิดขึ้นจากการดำเนินงานตามระเบียบ / ข้อกำหนดต่าง ๆ
15. การขนย้าย จัดเก็บ บรรจุรักษา ส่งมอบ	- ระเบียบว่าด้วยพัสดุ ทรัพย์สินต่าง ๆ
16. การควบคุมบันทึกเรื่องคุณภาพ	- ระบบการจัดทำแฟ้มข้อมูลของสถานศึกษา ทั้งในรูปเอกสาร สื่ออิเล็กทรอนิกส์ โดยรวบรวมจากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ ในเรื่องการเรียนรู้ของนักเรียน การสอนของครู การบริหารจัดการของผู้บริหารสถานศึกษา
17. การตรวจสอบภายใน	- ระบบการประเมินตนเอง รูปแบบ กระบวนการที่มีโครงสร้างชัดเจน และเป็นระบบ

ข้อกำหนดใน ISO 9001	แนวทางประยุกต์ใช้กับการศึกษา
18. การฝึกอบรม 19. การบริการ 20. เทคนิคทางสถิติ	-การฝึกอบรม สัมมนา ประชุม ปฏิบัติการเพื่อพัฒนาบุคลากร - การแนะแนว การติดตามผลภายหลังการสำเร็จการศึกษา หรือบริการอื่นใดที่สถานศึกษากำหนดไว้ในข้อตกลง - เทคนิคทางสถิติที่ใช้เพื่อช่วยวิเคราะห์ข้อมูลต่าง ๆ ให้เป็นข้อสนเทศที่มีความหมายมากขึ้น สะดวกแก่การนำไปใช้พัฒนาหรือกำหนดทิศทางการในอนาคต

แต่ละรายการของ ISO9001 จะมีรายการมาตรฐาน และข้อกำหนดย่อยอีกเป็นจำนวนมากถึง 138 ข้อ ผู้สนใจที่จะนำไปใช้จึงควรศึกษาเรื่องนี้โดยละเอียด ก่อนลงมือดำเนินการกล่าวโดยสรุป ISO เป็นการจักระบบองค์กรที่เน้นขั้นตอนการทำงานของกระบวนการผลิตและบริการ แต่ไม่ได้ครอบคลุมถึงมาตรฐานของผลผลิต นอกจากนี้ ISO เป็นกระบวนการที่เน้นระบบของเอกสารค่อนข้างสูงมาก จึงทำให้มีผู้วิจารณ์ว่าไม่เหมาะสมกับการศึกษา ทั้งทำให้สิ้นเปลืองกำลังคน เวลา และค่าใช้จ่ายสูงมาก อย่างไรก็ตาม การนำ ISO 9001/9002 มาใช้เป็นแบบแผนการประกันคุณภาพการศึกษานั้นหลายสถาบันได้นำไปประยุกต์ใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ในขณะที่หลายสถาบันได้นำไปใช้เป็นกลไก ควบคุมกระบวนการทำงาน เพื่อนำไปสู่เป้าหมายผลผลิต หรือคุณภาพนักเรียน นักศึกษา ตามมาตรฐานเป้าหมายที่กำหนด และอีกหลายสถาบันได้พัฒนามาตรฐาน ISO 9001/9002 ในองค์กรเพื่อเป็นฐานรองรับการบริหารระบบ TQM (Total Quality Management) ในระยะยาวต่อไป (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ 2541 : 61-65)

2. มาตรฐานการศึกษาระบบ Thailand International P.S.O

ปัจจุบันประเทศไทยมีสถาบันมาตรฐานสากลภาครัฐแห่งประเทศไทย (Thailand International Public Sector Standard Management System and Outcomes) ถือได้ว่าเป็นประเทศแรกของโลกที่มีมาตรฐานของภาคราชการ ทั้งนี้เพื่อเป็นการยกระดับมาตรฐานของภาคราชการ ทั้งระบบ

P.S.O ย่อมาจาก Public Sector Standard Management System and Outcomes ในที่นี้ผู้เขียนขอเรียกว่า พีโซ เพื่อสะดวกต่อการเรียกเป็นภาษาไทย พีโซ กำเนิดจากการดำเนินการจัดทำขึ้นของ ก.พ. ตามข้อเสนอของคณะกรรมการว่าด้วยการปฏิบัตินิติราชการ เพื่อประชาชนของหน่วยงานของรัฐ (ปปร.) ขณะนี้พีโซ ได้ประกาศลงในราชกิจจานุเบกษา ฉบับประกาศทั่วไป เมื่อวันที่ 12 กรกฎาคม 2543 เป็นระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วย การรับรองมาตรฐานด้านการจัดการและสัมฤทธิ์ผลของภาครัฐ พ.ศ. 2543 มีผลบังคับใช้นับตั้งแต่วันที่ถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษา คือวันที่ 13 กรกฎาคม พ.ศ. 2543 เป็นต้นไป (วิไล ตั้งจิตสมคิด. 2544 : 61)

Thailand International P.S.O เป็นระบบบริหารคุณภาพมาตรฐานสากลที่สำนักงาน ก.พ. กำหนดขึ้นเพื่อให้หน่วยงานของรัฐในประเทศไทย ได้นำไปใช้เป็นเครื่องมือในการบริหารและการจัดการ เพื่อตอบสนองต่อแนวคิด การบริหารที่มุ่งผลสัมฤทธิ์ (Management for Results) เป็นการบริหารที่ให้ทรัพยากรอย่างประหยัด (Economy) มีประสิทธิภาพ (Efficiency) และได้ผลงานที่บรรลุเป้าหมายขององค์กร (Efficiencies)

Thailand International P.S.O ย่อมาจากคำว่า ระบบมาตรฐานสากลของประเทศไทย ด้านการจัดการและสัมฤทธิ์ผลของงานภาครัฐ (Thailand International Public Sector Standard Management System and Outcomes) เป็นนโยบายสาธารณะ (Public Policy) ที่มุ่งให้หน่วยงานราชการถือเป็นหน้าที่ที่ต้องดำเนินการโดยเน้นสัมฤทธิ์ผลรวมของภาคราชการ ทั้งระบบเป็นการพัฒนามาตรฐานผลลัพธ์ที่เน้นผลประโยชน์ของชาติเป็นที่ตั้งโดยเป้าหมายภาคราชการจะต้องเป็นผลลัพธ์ขั้นปลาย (Ultimate Outcomes) ซึ่งครอบคลุมด้านต่าง ๆ ดังนี้

- 2.1 ความเสมอภาค
- 2.2 ความเป็นธรรม
- 2.3 ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน
- 2.4 สิทธิเสรีภาพ
- 2.5 ความทั่วถึงในด้านบริการ
- 2.6 ความพึงพอใจของประชาชน
- 2.7 ประสิทธิภาพของหน่วยงานราชการ

2.8 ประหยัด

2.9 ความถูกต้อง

2.10 การรักษาผลประโยชน์สาธารณะ ความผาสุก คุณภาพชีวิต

ของประชาชนโดยรวม

ระบบบริหารคุณภาพตามมาตรฐานสากลของประเทศไทย ด้านการจัดการ และสัมฤทธิ์ผลของภาครัฐแบ่งมาตรฐานเป็น 2 ด้าน ดังนี้

Thailand International P.S.O

1. ระบบมาตรฐานคุณภาพด้านบริหารจัดการ (Quality Standard of Management System)	2. มาตรฐานสัมฤทธิ์ผล การปฏิบัติงาน (Standard Achievement Outcome)
(1) ระบบข้อมูล	(1) ผลงาน-ผลผลิต (Performance Output)
(2) ระบบการสื่อสาร	(2) ผลลัพธ์ (Outcome)
(3) ระบบการตัดสินใจ	(3) ผลลัพธ์ขั้นปลาย (Ultimate Outcome)
(4) ระบบการพัฒนาบุคคล	(4) ระบบป้องกันผลลัพธ์ขั้นปลาย ที่ไม่พึงประสงค์
(5) ระบบการตรวจสอบถ่วงดุลย์	(Prevention System of Unintended Consequences)
(6) ระบบการมีส่วนร่วม	
(7) ระบบการบริการภาคเอกชน/ประชาชน	
(8) ระบบการประเมินผล	
(9) ระบบการคาดคะเน และการแก้ไขวิกฤต	
(10) ระบบวัฒนธรรม และจรรยาวิชาชีพ	

การเตรียมการเข้าสู่ระบบ Thailand International P.S.O ของไทย เมื่อวันที่ 27 ตุลาคม 2541 คณะรัฐมนตรีได้มีมติเห็นชอบตามข้อเสนอของสำนักงาน ก.พ. โดยในขั้นต้น กำหนดนโยบาย ให้ส่วนราชการ ต่าง ๆ ดำเนินการกิจกรรม 5 ส ก่อนดังนี้

- สะสาง
- สะดวก

- สะอาด
- สุขลักษณะ
- สร้างนิสัย

การจัดกิจกรรม 5 ส นี้ นับเป็นกิจกรรมพื้นฐานหรือก้าวแรกของการปรับปรุงการผลิตที่สมบูรณ์แบบซึ่งโดยหลักการแล้ว การทำกิจกรรมเพื่อปรับปรุงสถานที่ทำงานหรือสภาพแวดล้อม ในที่ทำงานให้ดีขึ้นย่อมนำไปสู่การบรรลุเป้าหมายในการเพิ่มประสิทธิภาพในที่สุด

3. มาตรฐานการศึกษาสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (สมศ.)

3.1 กำเนิดของสำนักงานรับรองมาตรฐานและการประเมินคุณภาพการศึกษา สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษากำเนิดขึ้นมาโดยอาศัยกฎหมาย 2 ฉบับ คือ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และพระราชบัญญัติองค์การมหาชน พ.ศ.2542 มาตรา 49 ของ พ.ร.บ. การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 กำหนดว่า "ให้มีสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา มีฐานะเป็นองค์การมหาชน ทำหน้าที่พัฒนาเกณฑ์วิธีการประเมินคุณภาพภายนอก และทำการประเมินผลการจัดการศึกษา เพื่อให้มีการตรวจสอบคุณภาพสถานศึกษาโดยคำนึงถึงความมุ่งหมายหลักการ และแนวทางการจัดการศึกษาในแต่ละระดับ ตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัตินี้"

จากบทบัญญัติดังกล่าว จึงจำเป็นที่จะต้องจัดทำพระราชกฤษฎีกาจัดตั้งสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษาขึ้น โดยอาศัยพระราชบัญญัติองค์การมหาชนเป็นแนวทางในพระราชกฤษฎีกาฉบับนี้ ได้กำหนดรายละเอียดทั้งหมดเกี่ยวกับสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษาซึ่งต่อไปจะเป็นองค์กรที่มีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของประเทศ

3.2 บทบาทและอำนาจหน้าที่ของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษานั้น นอกจากจะกล่าวไว้ในมาตรา 49 แล้วในพระราชกฤษฎีกาจัดตั้งสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา พ.ศ. 2543 ก็ได้กำหนดไว้อย่างสมบูรณ์ในมาตราต่าง ๆ ดังนี้

มาตรา 7 ให้สำนักงานมีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาเกณฑ์และวิธีการประเมินคุณภาพภายนอก และทำการประเมินผลการจัดการศึกษาเพื่อให้มีการตรวจสอบคุณภาพทางการศึกษา โดยคำนึงถึงความมุ่งหมาย หลักการและแนวการจัดการศึกษาในแต่ละระดับ ตามที่กำหนดไว้ในกฎหมายว่าด้วยการศึกษาแห่งชาติ

มาตรา 8 เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ตามมาตรา 7 ให้สำนักงานมีอำนาจหน้าที่หลัก ดังนี้

(1) พัฒนาระบบการประเมินคุณภาพภายนอก กำหนดกรอบแนวทางและวิธีการประเมินคุณภาพภายนอกที่มีประสิทธิภาพ และสอดคล้องกับระบบการประกันคุณภาพของสถานศึกษาและหน่วยงานต้นสังกัด

(2) พัฒนามาตรฐานและเกณฑ์สำหรับการประเมินคุณภาพภายนอก

(3) ให้การรับรองผู้ประเมินภายนอก

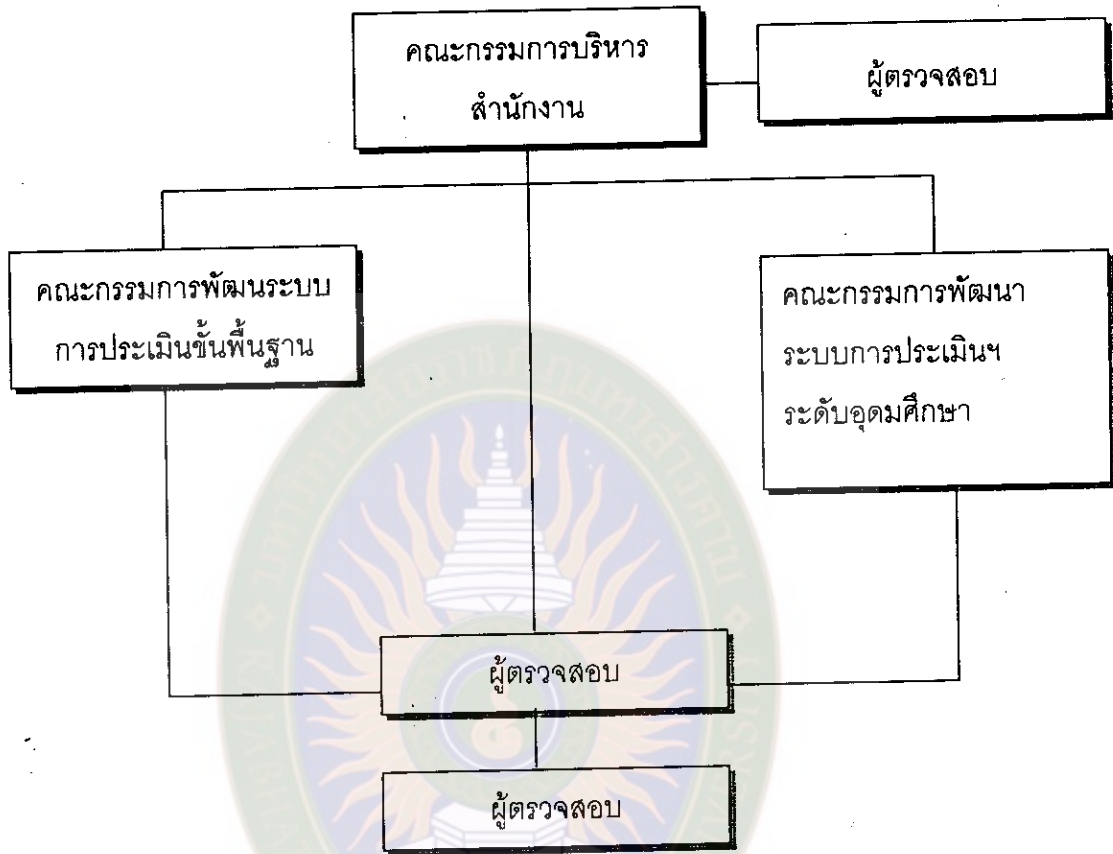
(4) กำกับดูแลและกำหนดมาตรฐานการประเมินคุณภาพภายนอกที่ดำเนินการโดยผู้ประเมินภายนอก รวมทั้งให้การรับรอง มาตรฐานทั้งนี้ในกรณีจำเป็นหรือเพื่อประโยชน์ในการศึกษาวิจัย เพื่อพัฒนาระบบการประเมินคุณภาพภายนอก สำนักงานอาจดำเนินการประเมินคุณภาพภายนอกเองได้

(5) พัฒนาและฝึกอบรมผู้ประเมินภายนอก จัดทำหลักสูตรการฝึกอบรม โดยสนับสนุนให้องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพหรือวิชาการเข้ามามีส่วนร่วมในการฝึกอบรมผู้ประเมินภายนอกอย่างมีประสิทธิภาพ

(6) เสนอรายงานการประเมินคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา ประจำปีต่อคณะรัฐมนตรี รัฐมนตรี รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการศึกษาศาสตร์และวัฒนธรรม และสำนักงบประมาณ เพื่อประกอบการพิจารณาในการกำหนดนโยบายทางการศึกษาและการจัดสรรงบประมาณเพื่อการศึกษา รวมทั้งเผยแพร่รายงานดังกล่าวต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและสาธารณชน

มาตรา 9 นอกจากอำนาจหน้าที่ตามมาตรา 8 ให้สำนักงานมีอำนาจหน้าที่กระทำกิจการต่าง ๆ ภายในขอบแห่งวัตถุประสงค์ดังต่อไปนี้

- (1) ถือกรรมสิทธิ์ มีสิทธิครอบครองและมีทรัพย์สินต่าง ๆ
- (2) ก่อตั้งสิทธิ หรือทำนิติกรรมใดเกี่ยวกับทรัพย์สิน
- (3) ทำความตกลง และร่วมมือกับองค์การหรือหน่วยงานในประเทศ หรือต่างประเทศ หรือ องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นในกิจการที่เกี่ยวกับการดำเนินการตามวัตถุประสงค์ของสำนักงาน
- (4) จัดให้มีและให้ทุนเพื่อสนับสนุนการพัฒนาการประเมินคุณภาพการศึกษา
- (5) เรียกเก็บค่าธรรมเนียม ค่าบำรุง ค่าตอบแทน หรือค่าบริการในการดำเนินกิจการของสำนักงาน
- (6) มอบให้บุคคลทำกิจการที่อยู่ภายในอำนาจหน้าที่ของสำนักงาน
- (7) ใบประกาศนียบัตร หนังสือรับรอง และเครื่องหมายวิทยฐานะในกิจกรรมที่เป็นไปตามวัตถุประสงค์ และอำนาจหน้าที่ของสำนักงาน
- (8) กระทำอื่นใดที่จำเป็นหรือต่อเนื่องเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของสำนักงาน และตามที่คณะกรรมการมอบหมาย

แผนภาพที่ 10 คณะกรรมการบริหารสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา
(รุ่ง แก้วแดง การประกันคุณภาพการศึกษา. 2544 : 147-149,152,156)

3.3 ความหมายของการประเมินคุณภาพภายนอก การประเมินคุณภาพภายนอก คือ การประเมินคุณภาพการจัดการศึกษา การติดตาม การตรวจสอบคุณภาพและมาตรฐาน การศึกษาของสถานศึกษาโดยผู้ประเมินภายนอก ที่ได้รับการรับรองจากสำนักงานรับรองมาตรฐาน และประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) หรือ สมศ. เพื่อมุ่งให้มีการพัฒนาคุณภาพ และมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาให้มีคุณภาพดียิ่งขึ้น

3.4 หลักการของการประเมินคุณภาพภายนอก

3.4.1 เป็นการประเมินเพื่อมุ่งให้มีการพัฒนาคุณภาพการศึกษา ไม่ได้มุ่งเน้น เรื่องการตัดสิน การจับผิด หรือการให้คุณ ให้โทษ

3.4.2 ยึดหลักความเที่ยงตรง เป็นธรรม โปร่งใส มีหลักฐานข้อมูลตามสภาพที่แท้จริง และมีความรับผิดชอบที่ตรวจสอบได้

3.4.3 มุ่งสร้างความสมดุลระหว่างเสรีภาพทางการศึกษากับจุดมุ่งหมายและหลักการศึกษานาชาติ โดยให้มีเอกภาพเชิงนโยบาย แต่ยังคงมีความหลากหลายในทางปฏิบัติที่สถานศึกษาสามารถกำหนดเป้าหมายเฉพาะและพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้เต็มศักยภาพของสถานศึกษา และผู้เรียน

3.4.3 มุ่งเน้นในเรื่องการส่งเสริมและประสานงานในลักษณะกัลยาณมิตร มากกว่าการกำกับและควบคุม

3.4.5 ส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการประเมินคุณภาพและการพัฒนาการจัดการศึกษาจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง (สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา. 2544 : 2)

3.5 วัตถุประสงค์ของการประเมินคุณภาพภายนอก

3.5.1 เพื่อตรวจสอบ ยืนยันสภาพจริงในการดำเนินงานของสถานศึกษาและประเมินคุณภาพการศึกษาตามมาตรฐานการศึกษาที่กำหนด

3.5.2 เพื่อให้ได้ข้อมูลซึ่งช่วยสะท้อนให้เห็นจุดเด่น-จุดด้อยของสถานศึกษา เงื่อนไขของความล้มเหลวและสาเหตุของปัญหา

3.5.3 เพื่อช่วยเสนอแนะแนวทางปรับปรุงและพัฒนาคุณภาพการศึกษาแก่สถานศึกษาและหน่วยงานต้นสังกัด

3.5.4 เพื่อส่งเสริมให้สถานศึกษามีการพัฒนาคุณภาพและการประกันคุณภาพภายในอย่างต่อเนื่อง

3.5.5 เพื่อรายงานผลการประเมินคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและสาธารณชน

3.6 ความสำคัญของการประเมินคุณภาพภายนอก

การประเมินคุณภาพภายนอก มีความสำคัญและมีความหมายต่อสถานศึกษา หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และสาธารณชน ดังต่อไปนี้

3.6.1 เป็นการส่งเสริมให้สถานศึกษาพัฒนาเข้าสู่เกณฑ์มาตรฐานและพัฒนาตนเองให้เต็มศักยภาพอย่างต่อเนื่อง

3.6.2 เพิ่มความมั่นใจและคุ้มครองประโยชน์ให้ผู้รับบริการทางการศึกษาว่าสถานศึกษาได้จัดการศึกษามุ่งสู่คุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาที่เน้นให้ผู้เรียนเป็นคนดี มีความสามารถ และมีความสุขเพื่อเป็นสมาชิกที่ดีของสังคม

3.6.3 สถานศึกษาและหน่วยงานที่กำกับดูแล เช่น คณะกรรมการสถานศึกษา หน่วยงานต้นสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา รวมทั้งหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและชุมชนท้องถิ่น มีข้อมูลที่จะช่วยตัดสินใจในการวางแผนและดำเนินการเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาให้เป็นไปในทิศทางที่ต้องการและบรรลุเป้าหมายตามที่กำหนด

3.6.4 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องในระดับนโยบายมีข้อมูลสำคัญในภาพรวมเกี่ยวกับคุณภาพและมาตรฐานของสถานศึกษาทุกระดับทุกสังกัด เพื่อใช้เป็นแนวทางในการกำหนดแนวนโยบายทางการศึกษาและการจัดสรรงบประมาณเพื่อการศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ (สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา. 2544 : 3)

3.7 ขอบข่ายของการประเมินคุณภาพภายนอก

3.7.1 ประเมินตามมาตรฐานการศึกษาเพื่อการประเมินคุณภาพภายนอก รอบแรกสำหรับระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน 14 มาตรฐาน ซึ่งคณะรัฐมนตรีให้ความเห็นชอบแล้ว

3.7.2 กระบวนการประเมินคุณภาพภายนอก ประกอบด้วย 3 ขั้นตอน คือ

ขั้นตอนที่ 1 ก่อนการตรวจเยี่ยม

ขั้นตอนที่ 2 ระหว่างการตรวจเยี่ยม

ขั้นตอนที่ 3 หลังการตรวจเยี่ยม

3.7.3 การรวบรวมข้อมูลใช้วิธีสังเกต สัมภาษณ์ และศึกษาเอกสารรวมทั้งอาจมีการใช้แบบสอบถามหรือเครื่องมืออื่น ๆ ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

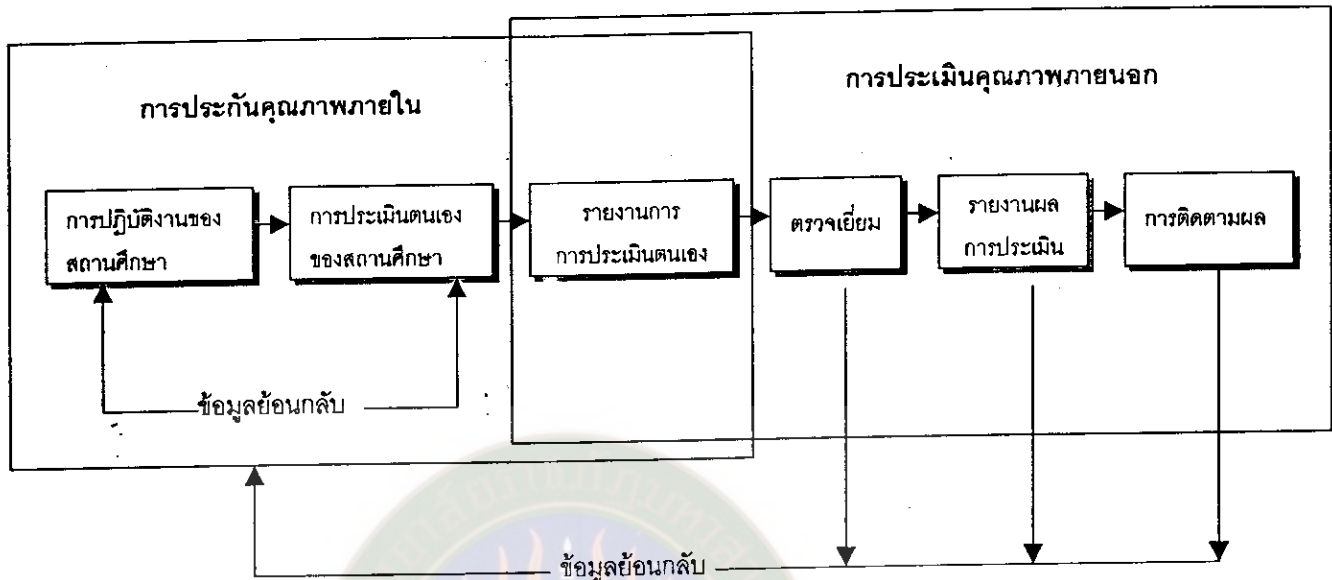
3.7.4 ผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ บุคลากรของสถานศึกษา คือ ผู้บริหาร ครูผู้สอน และบุคลากรอื่นของสถานศึกษา นักเรียน กรรมการสถานศึกษา ตลอดจนผู้ปกครอง ผู้แทนชุมชน/ชาวบ้าน ผู้ประกอบการหรือผู้แทนของหน่วยงานที่มีส่วนเกี่ยวข้อง

3.8 ความสัมพันธ์ระหว่างการประกันคุณภาพภายในกับการประกันคุณภาพภายนอกเชื่อมโยงกันด้วยมาตรฐานการศึกษา โดยสถานศึกษาจะใช้มาตรฐานการศึกษาได้ก็ได้ตามความเหมาะสมและบริบทของสถานศึกษา แต่ควรมีส่วนที่สอดคล้องกับมาตรฐานการประเมินภายนอก ซึ่งพัฒนาตามจุดมุ่งหมาย หลักการและแนวการจัดการศึกษาของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติรวมด้วย กรอบการประเมินคุณภาพภายนอกดำเนินการตามมาตรฐานการศึกษาที่คณะรัฐมนตรีได้อนุมัติให้เป็นมาตรฐาน เพื่อการประเมินคุณภาพภายนอก โดยมาตรฐานที่ใช้ในการประเมินภายนอกแรกมี 14 มาตรฐาน ซึ่งเป็นมาตรฐานเกี่ยวกับผลการเรียนรู้ที่เกิดกับผู้เรียน มาตรฐานเกี่ยวกับการสอนของครู และมาตรฐานเกี่ยวกับการบริหารของผู้บริหาร (สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา. 2544 : 5)

การประกันคุณภาพภายในเป็นกระบวนการประเมินผลและการติดตามตรวจสอบคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา ซึ่งข้อมูลที่ได้รายงานการประเมินตนเองของสถานศึกษา จะต้องส่งให้สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) เพื่อให้คณะผู้ประเมินภายนอกได้ศึกษาอย่างละเอียดก่อนตรวจเยี่ยมสถานศึกษา

การประเมินคุณภาพภายนอก เป็นงานที่ต่อเนื่องและสัมพันธ์กับการประกันคุณภาพภายใน และเป็นการตรวจสอบผลการประเมินตนเองของสถานศึกษาตามมาตรฐานการศึกษา เพื่อรับการประเมินภายนอกข้อเสนอแนะในการปรับปรุงการดำเนินงานของสถานศึกษา จะทำให้สถานศึกษาสามารถพัฒนาคุณภาพในการจัดการศึกษาได้อย่างต่อเนื่อง การประเมินคุณภาพภายนอกจึงมีความสัมพันธ์กับการประกันคุณภาพภายใน ดังแสดงในแผนภูมิต่อไปนี้

แผนภาพที่ 11 ความสัมพันธ์ระหว่างการประกันคุณภาพภายใน กับการประเมินคุณภาพภายนอก (สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา 2544 : 1-2, 5-6)

จากแผนภาพที่ 11 แสดงให้เห็นว่าเมื่อสถานศึกษามีการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในและการจัดทำรายงานการประเมินตนเองประจำปี (Self Study Report : SSR) รายงานดังกล่าวจะเสนอต่อสำนักงานรับรองมาตรฐาน และประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) เพื่อรับการประเมินคุณภาพภายนอกตามมาตรฐานการศึกษา เพื่อการประเมินคุณภาพภายนอก : ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน

3.9 กระบวนการประเมินคุณภาพภายนอกเป็นกระบวนการที่คณะผู้ประเมินภายนอกจะรวบรวมและศึกษาข้อมูลจากรายงานผลการประเมินตนเองของสถานศึกษา ซึ่งเสนอต่อสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) แล้วเข้าไปตรวจสอบและประเมินคุณภาพของสถานศึกษา รวมทั้งให้ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะจากการประเมินเพื่อให้สถานศึกษาใช้เป็นแนวทางในการปรับปรุง และพัฒนาคุณภาพของสถานศึกษาอย่างต่อเนื่องและจัดทำรายงานผลการประเมินเผยแพร่ต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

และสาธารณชน การประเมินคุณภาพภายนอกจึงประกอบด้วยขั้นตอนใหญ่ ๆ 3 ขั้นตอน คือ
 ขั้นตอนก่อนตรวจเยี่ยมสถานศึกษา ระหว่างตรวจเยี่ยมสถานศึกษา และหลังตรวจเยี่ยม
 สถานศึกษา

มาตรฐานการศึกษาเพื่อการประเมินคุณภาพภายนอกสำหรับการศึกษาระดับพื้นฐานมี
 ทั้งหมด 27 มาตรฐาน 53 ตัวบ่งชี้ แบ่งออกเป็น 3 ด้าน คือ

1. มาตรฐานด้านผู้เรียน มี 12 มาตรฐาน 38 ตัวบ่งชี้ เน้นพัฒนาด้านร่างกาย
 จิตใจสติปัญญา อารมณ์ และสังคม โดยมุ่งให้ผู้เรียนเป็นคนดี มีความสามารถตามศักยภาพ
 และมีความสุข ดังนี้

1.1 มาตรฐานที่ 1 ผู้เรียนมีคุณธรรมจริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์ มีอยู่ 4
 ตัวบ่งชี้ คือ

1.1.1 ตัวบ่งชี้ที่ 1 มีวินัยมีความรับผิดชอบ และปฏิบัติตามระเบียบ
 และหลักธรรมเบื้องต้นของแต่ละศาสนา

1.1.2 ตัวบ่งชี้ที่ 2 ซื่อสัตย์สุจริต (และจรรยาบรรณในวิชาชีพสำหรับระดับ
 อาชีวศึกษา)

1.1.3 ตัวบ่งชี้ที่ 3 มีความเมตตากรุณา เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่และเสียสละเพื่อ
 ส่วนรวม

1.1.4 ตัวบ่งชี้ที่ 4 ประหยัด (ใช้สิ่งของและทรัพย์สิน ทั้งของตนเอง
 และส่วนรวมอย่างประหยัดแลคุ้มค่า)

1.2 มาตรฐานที่ 2 ผู้เรียนเป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัว ชุมชน สังคมและ
 ปฏิบัติตนต่อระบอบประชาธิปไตย มี 5 ตัวบ่งชี้ คือ

1.2.1 ตัวบ่งชี้ที่ 1 เคารพและรับฟังคำแนะนำของพ่อแม่ญาติผู้ใหญ่

1.2.2 ตัวบ่งชี้ที่ 2 รักษาสิทธิเสรีภาพของตนเองและเคารพในสิทธิ

เสรีภาพของผู้อื่น

1.2.3 ตัวบ่งชี้ที่ 3 มีความรู้และปฏิบัติตามกฎหมาย ไม่เป็นปัญหาของ
 สังคมและอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

1.2.4 ตัวบ่งชี้ที่ 4 ร่วมกิจกรรมในการพัฒนาการศึกษา และท้องถิ่น

1.2.5 ตัวบ่งชี้ที่ 5 รู้จักใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์

1.3 มาตรฐานที่ 3 ผู้เรียนมีจิตสำนึกที่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม อนุรักษ์และ
พัฒนาสิ่งแวดล้อม มี 3 ตัวบ่งชี้ คือ

3.1.1 ตัวบ่งชี้ที่ 1 รู้คุณค่าของสิ่งแวดล้อมและตระหนักถึงผลกระทบต่อ
ตนเองและสังคมที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงสิ่งแวดล้อม

3.1.2 ตัวบ่งชี้ที่ 2 ปฏิบัติตนให้เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม และมี
ส่วนอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

3.1.3 ตัวบ่งชี้ที่ 3 ใช้ทรัพยากรอย่างประหยัดและคุ้มค่า

1.4 มาตรฐานที่ 4 ผู้เรียนมีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ คิดสังเคราะห์
มีวิจารณญาณ มีความคิดสร้างสรรค์ คิดไตร่ตรอง และมีวิสัยทัศน์ มี 3 ตัวบ่งชี้ คือ

4.1.1 ตัวบ่งชี้ที่ 1 สามารถจำแนกประเภทข้อมูล เปรียบเทียบและมี
ความคิดรวบยอด

4.1.2 ตัวบ่งชี้ที่ 2 สามารถประเมินค่าความน่าเชื่อถือของข้อมูล รู้จัก
พิจารณาข้อดีข้อเสีย ความถูก - ผิด ระบุสาเหตุ - ผล ค้นหาคำตอบ เลือกวิธีและมีปฏิภาณใน
การแก้ปัญหาและตัดสินใจได้อย่างสันติและมีความถูกต้องเหมาะสม

4.1.3 ตัวบ่งชี้ที่ 3 มีความคิดริเริ่ม มีจินตนาการ สามารถคาดการณ์
และกำหนดเป้าหมายได้

5.1 มาตรฐานที่ 5 ผู้เรียนมีความรู้และทักษะที่จำเป็นตามหลักสูตร
มี 2 ตัวบ่งชี้ คือ

5.1.1 ตัวบ่งชี้ที่ 1 มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในกลุ่มประสบการณ์/
กลุ่มวิชา / หมวดวิชาที่สำคัญไม่ต่ำกว่าเกณฑ์มาตรฐานขั้นต่ำ (คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์
ภาษาไทย ภาษาอังกฤษ สังคมศาสตร์ คอมพิวเตอร์ และวิชาเฉพาะสาขาสำหรับอาชีวศึกษา)

5.1.2 ตัวบ่งชี้ที่ 2 มีความสามารถในการใช้ภาษาสื่อสาร

6.1 มาตรฐานที่ 6 ผู้เรียนมีทักษะในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง
รักการเรียนรู้และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง มี 3 ตัวบ่งชี้ คือ

6.1.1 ตัวบ่งชี้ที่ 1 มีความกระตือรือร้น สนใจการเรียนรู้จากแหล่งต่างๆ รู้จักตั้งคำถามเพื่อหาเหตุ - ผล

6.1.2 ตัวบ่งชี้ที่ 2 รักการอ่าน สามารถใช้ห้องสมุด แหล่งความรู้และสื่อต่างๆ ทั้งในและนอกสถานศึกษา

6.1.3 ตัวบ่งชี้ที่ 3 สามารถสรุปประเด็นจากการเรียนรู้และประสบการณ์ได้อย่างถูกต้องด้วยตนเอง

7.1 มาตรฐานที่ 7 ผู้เรียนเห็นคุณค่าและภูมิใจในภูมิปัญญาไทย ศิลปะและวัฒนธรรมที่ดั่งงามของไทย มี 3 ตัวบ่งชี้ คือ

7.1.1 ตัวบ่งชี้ที่ 1 รู้จักท้องถิ่น รักและร่วมพัฒนาท้องถิ่นของตนเอง

7.1.2 ตัวบ่งชี้ที่ 2 มีความรู้ ความเข้าใจในภูมิปัญญาไทย โดยเฉพาะภูมิปัญญาของท้องถิ่นและของไทย

7.1.3 ตัวบ่งชี้ที่ 3 ชื่นชมและสืบสานศิลปะ วัฒนธรรมและประเพณีที่ดั่งงามของท้องถิ่นและของไทย

8.1 มาตรฐานที่ 8 ผู้เรียนรู้จักตนเอง พึ่งตนเองได้ มีบุคลิกภาพที่ดี มี 4 ตัวบ่งชี้ มี 4 ตัวบ่งชี้ คือ

8.1.1 ตัวบ่งชี้ที่ 1 รู้ถึงความถนัด ความสามารถ ความสนใจ ข้อดี ข้อด้อยของตนเอง และพยายามปรับปรุงตนเอง

8.1.2 ตัวบ่งชี้ที่ 2 เป็นตัวของตัวเอง มีความมั่นใจ กล้าแสดงออกอย่างเหมาะสมและให้เกียรติผู้อื่น

8.1.3 ตัวบ่งชี้ที่ 3 รู้กาลเทศะในการใช้คำพูด กิริยามารยาท และการแต่งกาย

8.1.4 ตัวบ่งชี้ที่ 4 สามารถกำหนดเป้าหมาย แนวทางตัดสินใจและแก้ปัญหาของตนเองได้ (เฉพาะระดับมัธยมศึกษา และอาชีวศึกษา)

9.1 มาตรฐานที่ 9 ผู้เรียนมีทักษะในการทำงาน รักการทำงานสามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ และเจตนาที่ดีต่ออาชีพสุจริต มี 4 ตัวบ่งชี้ คือ

- 9.1.1 ตัวบ่งชี้ที่ 1 สามารถทำงานตามลำดับขั้นตอนและผลงาน
ที่มีประสิทธิภาพ
- 9.1.2 ตัวบ่งชี้ที่ 2 ขยันอดทน ละเอียดยรอบคอบในการทำงาน พัฒนางาน
สามารถทำงานอย่างมีความสุข และภูมิใจในผลงานของตนเอง
- 9.1.3 ตัวบ่งชี้ที่ 3 สามารถทำงานเป็นทีม (ช่วยเหลือผู้อื่น ไม่เอาเปรียบ
ให้ความร่วมมือ ยอมรับฟังความคิดเห็นและความสามารถของผู้อื่น ร่วมรับผิดชอบผลงาน
ของกลุ่ม)
- 9.1.4 ตัวบ่งชี้ที่ 4 มีเจตคติที่ดีต่ออาชีพสุจริต
- 10.1 มาตรฐานที่ 10 ผู้เรียนมีสุขนิสัย สุขภาพกายและสุขภาพจิตที่ดี มี 4
ตัวบ่งชี้ คือ
- 10.1.1 ตัวบ่งชี้ที่ 1 มีน้ำหนัก ส่วนสูงตามเกณฑ์มาตรฐาน
- 10.1.2 ตัวบ่งชี้ที่ 2 มีสมรรถภาพทางกายตามเกณฑ์มาตรฐาน
- 10.1.3 ตัวบ่งชี้ที่ 3 ร่างแข็งแรงมีใจ มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีกับครู เพื่อน
และบุคคลทั่วไป
- 10.1.4 ตัวบ่งชี้ที่ 4 รู้จักดูแลสุขภาพและป้องกันตนเองไม่ให้เกิดอุบัติเหตุ
- 11.1 มาตรฐานที่ 11 ผู้เรียนปลอดจากสิ่งเสพติดให้โทษและสิ่งมอมเมา
มี 2 ตัวบ่งชี้ คือ
- 11.1.1 ตัวบ่งชี้ที่ 1 มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับโทษของยาเสพติด
และสิ่งมอมเมา
- 11.1.2 ตัวบ่งชี้ที่ 2 ไม่เสพยาสิ่งเสพติดและปลอดจากสิ่งมอมเมา และ
ไม่แสวงหาผลประโยชน์
- 12.1. มาตรฐานที่ 12 ผู้เรียนมีสุนทรียภาพและลักษณะนิสัยด้านศิลปะ ดนตรี
และกีฬา มี 1 ตัวบ่งชี้ คือ
- 12.1.1 ตัวบ่งชี้ที่ 1 มีความชื่นชมและร่วมกิจกรรมด้านศิลปะ ดนตรี
และกีฬา

2. มาตรฐานด้านกระบวนการ มี 6 มาตรฐาน 29 ตัวบ่งชี้ เน้นในด้านกระบวนการบริหารจัดการ และกระบวนการจัดการเรียนการสอน ดังนี้

2.1 มาตรฐานที่ 13 สถานศึกษามีการจัดองค์กรโครงสร้างและการบริหารงานอย่างเป็นระบบ ครบวงจร ให้บรรลุเป้าหมายการศึกษา มี

2.1.1 ตัวบ่งชี้ที่ 1 มีการจัดองค์กร / โครงสร้างการบริหารชัดเจน

2.1.2 ตัวบ่งชี้ที่ 2 มีปรัชญา แผนงานพัฒนา / ธรรมนูญของสถานศึกษา

แผนการดำเนินการของสถานศึกษา และตัวชี้วัดความสำเร็จ

2.1.3 ตัวบ่งชี้ที่ 3 มีการปฏิบัติงานตามแผน

2.1.4 ตัวบ่งชี้ที่ 4 มีการนิเทศ ติดตาม ประเมินผล เปรียบเทียบ

กับเป้าหมายอย่างต่อเนื่อง

2.1.5 ตัวบ่งชี้ที่ 5 มีระบบข้อมูลสารสนเทศครบถ้วน ถูกต้อง

ตรงกับความต้องการและทันต่อการใช้งาน

2.1.6 ตัวบ่งชี้ที่ 6 มีการบันทึกและรายงานผลการประเมิน

2.1.7 ตัวบ่งชี้ที่ 7 มีการนำข้อมูลและผลการประเมินไปใช้ใน

การตัดสินใจและปรับปรุงงาน

2.2 มาตรฐานที่ 14 สถานศึกษาส่งเสริมความสัมพันธ์และความร่วมมือกับ

ชุมชนในการพัฒนาการศึกษา มี 4 ตัวบ่งชี้ คือ

2.2.1 ตัวบ่งชี้ที่ 1 ผู้บริหารและครูสร้างสัมพันธ์ที่ดีกับชุมชน

ในการร่วมกันจัดการศึกษา

2.2.2 ตัวบ่งชี้ที่ 2 มีการประชาสัมพันธ์เพื่อสร้างความเข้าใจให้บุคลากรใน

สถานศึกษาและชุมชนเห็นความสำคัญในการจัดการศึกษาร่วมกัน

2.2.3 ตัวบ่งชี้ที่ 3 มีการประชาสัมพันธ์กิจกรรมของสถานศึกษาต่อชุมชน

อย่างสม่ำเสมอ

2.2.4 ตัวบ่งชี้ที่ 4 ผู้ปกครองและชุมชนเข้ามามีบทบาทในการพัฒนา

การศึกษา

2.3 มาตรฐานที่ 15 สถานศึกษามีการจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ส่งเสริมสุขภาพอนามัย และความปลอดภัยของผู้เรียน มี 4 ตัวบ่งชี้

2.3.1 ตัวบ่งชี้ที่ 1 จัดสภาพแวดล้อมที่สะอาด เป็นระเบียบ ปลอดภัย

จัดระบบป้องกันให้สถานศึกษาปลอดสารพิษ สิ่งเสพติด อาชญากรรม และอบายมุข

2.3.2 ตัวบ่งชี้ที่ 3 จัดระบบสาธารณูปโภคที่ดี

2.3.3 ตัวบ่งชี้ที่ 4 จัดสิ่งอำนวยความสะดวกให้ครู และบุคลากร

อย่างพอเพียง และจัดสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อการเรียนรู้

2.4 มาตรฐานที่ 16 สถานศึกษาส่งเสริมและพัฒนาบุคลากร / ครู ตามความจำเป็นและเหมาะสมอย่างสม่ำเสมอ มี 3 ตัวบ่งชี้ คือ

2.4.1 ตัวบ่งชี้ที่ 1 จัดครูเข้าสอนตรงตามสาขาวิชาหรือความถนัดหรือความรู้ ความสามารถ

2.4.2 ตัวบ่งชี้ที่ 2 ครูได้รับการพัฒนาเกี่ยวกับเรื่องที่ให้สอนหรือ ปฏิบัติงาน อย่างต่อเนื่องและสอดคล้องกับสภาพการเปลี่ยนแปลง

2.4.3 ตัวบ่งชี้ที่ 3 ส่งเสริมการทำงานเป็นทีม

2.5 มาตรฐานที่ 17 สถานศึกษามีการจัดการเรียนการสอนสอดคล้องกับหลักสูตร ความต้องการของผู้เรียนและท้องถิ่น มี 2 ตัวบ่งชี้ คือ

2.5.1 ตัวบ่งชี้ที่ 1 มีการพัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องกับสภาพและ ความต้องการของท้องถิ่น โดยให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม

2.5.2 ตัวบ่งชี้ที่ 2 มีการแนวการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับหลักสูตร ความต้องการของผู้เรียน / ท้องถิ่น และการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคมให้สามารถเชื่อมโยง แก้ปัญหาท้องถิ่นได้และนำไปปฏิบัติได้จริง

2.6 มาตรฐานที่ 18 สถานศึกษาจัดกิจกรรมและการเรียนการสอนโดยเน้นผู้เรียน เป็นสำคัญ มี 9 ตัวบ่งชี้ คือ

2.6.1 ตัวบ่งชี้ที่ 1 มีการจัดการเรียนการสอนอย่างหลากหลาย เหมาะสม กับธรรมชาติของผู้เรียน

2.6.2 ตัวบ่งชี้ที่ 2 มีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่กระตุ้นให้ผู้เรียนรู้จัก
คิดวิเคราะห์ คิดสังเคราะห์และคิดสร้างสรรค์

2.6.3 ตัวบ่งชี้ที่ 3 มีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่กระตุ้นให้ผู้เรียนรู้จัก
ศึกษาหาความรู้ แสวงหาคำตอบและสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง

2.6.4 ตัวบ่งชี้ที่ 4 มีการนำภูมิปัญญาท้องถิ่น เทคโนโลยีและสื่อที่
เหมาะสมมาประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนการสอน

2.6.5 ตัวบ่งชี้ที่ 5 มีการจัดกิจกรรมเพื่อฝึกและส่งเสริมคุณธรรม และ
จริยธรรมของผู้เรียน

2.6.6 ตัวบ่งชี้ที่ 6 มีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้ผู้เรียนได้รับ
การพัฒนาสุนทรียภาพอย่างครบถ้วนทั้งด้านดนตรี ศิลปะ และกีฬา

2.6.7 ตัวบ่งชี้ที่ 7 ส่งเสริมความเป็นประชาธิปไตย การทำงานร่วมกับผู้อื่น
และความรับผิดชอบต่อกลุ่มร่วมกัน

2.6.8 ตัวบ่งชี้ที่ 8 มีการประเมินพัฒนาการของผู้เรียนด้วยวิธีการที่
หลากหลายและต่อเนื่อง

2.6.9 ตัวบ่งชี้ที่ 9 มีการจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนรักสถานศึกษาของตน
และมีความกระตือรือร้นในการไปเรียน

3. มาตรฐานด้านปัจจัย มี 9 มาตรฐาน 24 ตัวบ่งชี้ เป็นการกำหนดคุณลักษณะ
หรือสภาพความพร้อมของผู้บริหาร ครู หลักสูตร อาคารสถานที่ และชุมชน ดังนี้

3.1 มาตรฐานที่ 19 ผู้บริหารมีคุณธรรม จริยธรรม เป็นแบบอย่างที่ดี มี 3 ตัวบ่งชี้
คือ

3.1.1 ตัวบ่งชี้ที่ 1 ผู้บริหารอุทิศตนให้กับการปฏิบัติงานในสถานศึกษาอย่าง
ต่อเนื่อง

3.1.2 ตัวบ่งชี้ที่ 2 ผู้บริหารมีความเมตตา กรุณา มีความรับผิดชอบ
ยุติธรรม ซื่อสัตย์

3.1.3 ตัวบ่งชี้ที่ 3 ผู้บริหารมีการครองตนที่ดี ไม่มีหนี้สินส่วนตัว ไม่เกี่ยวข้องกับอบายมุข สิ่งเสพติด

3.2 มาตรฐานที่ 20 ผู้บริหารมีภาวะผู้นำและมีความสามารถในการบริหารจัดการ มี 3 ตัวบ่งชี้ คือ

3.2.1 ตัวบ่งชี้ที่ 1 ผู้บริหารมีวิสัยทัศน์ในการจัดการศึกษา ให้ทันกับการเปลี่ยนแปลง

3.2.2 ตัวบ่งชี้ที่ 2 ผู้บริหารมีความเป็นผู้นำ มีมนุษยสัมพันธ์ และเป็นที่ยอมรับของผู้เกี่ยวข้อง

3.2.3 ตัวบ่งชี้ที่ 3 ผู้บริหารมีความเป็นประชาธิปไตย

3.3 มาตรฐานที่ 21 ครูมีวิญญานความเป็นครู มีคุณธรรม จริยธรรม มี 3 ตัวบ่งชี้ คือ

3.3.1 ตัวบ่งชี้ที่ 1 ครูมีความเอื้ออาทร เข้าใจและเอาใจใส่ ผู้เรียนทุกคนอย่างสม่ำเสมอและเท่าเทียมกัน

3.3.2 ตัวบ่งชี้ที่ 2 ครูมีมนุษยสัมพันธ์ ควบคุมอารมณ์ได้และรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น

3.3.3 ตัวบ่งชี้ที่ 3 ครูมีความรับผิดชอบ ซื่อสัตย์ ตรงต่อเวลา อุทิศตน ให้กับการพัฒนาผู้เรียน

3.3.4 ตัวบ่งชี้ที่ 4 ครูวางตนเหมาะสมเป็นแบบอย่างที่ดี ในเรื่อง ความประพฤติ บุคลิกภาพ

3.3.5 ตัวบ่งชี้ที่ 5 ครูมีทัศนคติที่ดีต่อวิชาชีพครู

3.4 มาตรฐานที่ 22 ครูมีความสามารถในการจัดการเรียน การสอน อย่างมี ประสิทธิภาพและเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ มี 3 ตัวบ่งชี้ คือ

3.4.1 ตัวบ่งชี้ที่ 1 ครูรู้เป้าหมายของหลักสูตรและเป้าหมาย การจัดการศึกษา

3.4.2 ตัวบ่งชี้ที่ 2 ครูมีความรู้ความสามารถในการพัฒนาหลักสูตร จัดทำแผน และกระบวนการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

- 3.4.3 ตัวบ่งชี้ที่ 3 ครูมีความรู้ความสามารถในการประเมินผล การเรียน การสอนและการนำผลการประเมินมาใช้ในการพัฒนาคุณภาพ
- 3.5 มาตรฐานที่ 23 ครูมีความสามารถในการแสวงหาความรู้ คิดวิเคราะห์และ สร้างองค์ความรู้เพื่อพัฒนาการเรียนการสอน มี 3 ตัวบ่งชี้ คือ
- 3.5.1 ตัวบ่งชี้ที่ 1 ครูมีนิสัยรักการแสวงหาความรู้และข่าวสารข้อมูล จาก แหล่งต่าง ๆ เพื่อนำมาพัฒนาการเรียนการสอน
- 3.5.2 ตัวบ่งชี้ที่ 2 ครูมีความสามารถในการศึกษาวิจัยเพื่อพัฒนา กระบวนการเรียนการสอน
- 3.5.3 ตัวบ่งชี้ที่ 3 ครูมีความสามารถในการวิเคราะห์ปัญหาและแก้ไข สถานการณ์ได้
- 3.6 มาตรฐานที่ 24 ครูมีคุณวุฒิ / ความรู้ ความสามารถตรงกับงาน ที่รับผิดชอบ และมีครูเพียงพอ
- 3.6.1 ตัวบ่งชี้ที่ 1 ครูมีความถนัด / ความเชี่ยวชาญตรงกับงานที่ปฏิบัติ
- 3.6.2 มีจำนวนครูตามเกณฑ์
- 3.7 มาตรฐานที่ 25 สถานศึกษามีหลักสูตรที่เหมาะสมกับผู้เรียนและท้องถิ่น มีสื่อการเรียนการสอนที่เอื้อต่อการเรียนรู้ มี 2 ตัวบ่งชี้ คือ
- 3.7.1 ตัวบ่งชี้ที่ 1 มีหลักสูตรและเนื้อหาสาระของหลักสูตรที่เหมาะสม สอดคล้องกับเป้าหมายการศึกษาและความต้องการของผู้เรียนและท้องถิ่น
- 3.7.2 ตัวบ่งชี้ที่ 2 มีสื่อการเรียนการสอนที่เหมาะสมและเอื้อต่อการเรียนรู้
- 3.8 มาตรฐานที่ 26 สถานศึกษามีอาคารสถานที่และสิ่งอำนวยความสะดวก ตามเกณฑ์ มี 1 ตัวบ่งชี้ คือ
- 3.8.1 ตัวบ่งชี้ที่ 1 มีอาคาร สถานที่ และสิ่งอำนวยความสะดวกตามเกณฑ์
- 3.9 มาตรฐานที่ 27 ชุมชน / ผู้ปกครองมี ศักยภาพในการสนับสนุนการจัดและ การพัฒนาการศึกษา มี 2 ตัวบ่งชี้ คือ
- 3.9.1 ตัวบ่งชี้ที่ 1 ผู้ปกครองมีความรัก ความเข้าใจ เอาใจใส่ในการอบรม สั่งสอนบุตรหลานและเป็นแบบอย่างที่ดี

3.9.2 ตัวอย่างที่ 2 ชุมชน / ผู้ปกครองเห็นความสำคัญของการศึกษา และมีความรู้สึกเป็นเจ้าของสถานศึกษา

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. งานวิจัยภายในประเทศ

พิศาล แก้วลา. (2544) ได้ศึกษาการดำเนินงานตามมาตรฐานคุณภาพโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดขอนแก่น โดยศึกษาจากกลุ่มประชากรประกอบด้วย ผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้สอน จำนวน 519 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม

ผลการวิจัย พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นว่าโรงเรียนประถมศึกษาได้ดำเนินงานอยู่ในระดับ "มาก" คือ ด้านมาตรฐานคุณภาพนักเรียน มาตรฐานการเรียนการสอน และมาตรฐานการบริหาร ส่วนปัญหาในการปฏิบัติงานอยู่ในระดับ "ปานกลาง" ทั้งด้านมาตรฐานการเรียนการสอน มาตรฐานคุณภาพนักเรียน และมาตรฐานการบริหาร ข้อเสนอแนะ แนวทางแก้ไขปัญหาในการดำเนินงาน คือ (1) จัดการเรียนการสอนตามโครงสร้างของหลักสูตรสอดคล้องกับความต้องการของชุมชน (2) ศึกษาวิเคราะห์หลักสูตรและแผนการสอนตามความต้องการของผู้เรียน ท้องถิ่นและเหมาะสมกับสภาพการณ์ในสังคมปัจจุบัน (3) การจัดการเรียนการสอน โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และให้ผู้เรียนแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง

สมัคร เยาวกร. (2539) ได้ศึกษาปัญหาการปฏิบัติงานตามเกณฑ์มาตรฐานของโรงเรียนประถมศึกษา พ.ศ. 2536 สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดกาฬสินธุ์ โดยใช้ประชากรกลุ่มตัวอย่างจากผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้รับผิดชอบมาตรฐานจำนวน 216 คน ได้จากการสุ่ม แบบแบ่งชั้นเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม

ผลการวิจัยพบว่า

1. ปัญหาการปฏิบัติงานตามเกณฑ์มาตรฐานของโรงเรียนประถมศึกษา พ.ศ. 2536 ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดกาฬสินธุ์ รวมทุกด้านอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาตามขนาดโรงเรียน พบว่า ทั้งโรงเรียนขนาดเล็ก ขนาดกลาง และขนาดใหญ่ มีปัญหารวมทุกด้านอยู่ในระดับ ปานกลาง และในแต่ละด้านอยู่ในระดับ ปานกลาง

เช่นเดียวกัน ยกเว้น โรงเรียนขนาดใหญ่มีปัญหาด้านงานธุรการ การเงิน และอาคารสถานที่ อยู่ในระดับ น้อย

2. ผลการเปรียบเทียบระดับปัญหาการปฏิบัติงานตามเกณฑ์มาตรฐานของโรงเรียนประถมศึกษา พ.ศ.2536 ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดกาฬสินธุ์ ขนาดเล็ก ขนาดกลาง และขนาดใหญ่ พบว่า โดยรวมทุกด้านแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ และในแต่ละด้านแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ เช่นเดียวกัน ยกเว้นด้านงานธุรการ การเงิน และงานอาคารสถานที่ โรงเรียนขนาดต่างกันมีระดับปัญหาแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยโรงเรียนขนาดกลางมีระดับปัญหามากกว่าโรงเรียนขนาดใหญ่

จากผลการศึกษาครั้งนี้ชี้ให้เห็นว่า ปัญหาการปฏิบัติงานตามเกณฑ์มาตรฐานโรงเรียนประถมศึกษา พ.ศ. 2536 ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดกาฬสินธุ์ ยังมีปัญหาที่ต้องแก้ไขในด้านงานวิชาการ โดยจะต้องแก้ไขในเรื่องเอกสาร สิ่งพิมพ์ สื่อการเรียนการสอนที่มีคุณภาพที่จะนำมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน และกิจกรรมทางวิชาการที่เพียงพอ

สุชชัย เจริญไวยเจตน์. (2544) ได้ศึกษาความคิดเห็นของผู้บริหารสถาบันเทคโนโลยีกลุ่มวิทยาเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือต่อการนำระบบ ISO9000 มาใช้ในสถาบันเทคโนโลยีราชมงคล กลุ่มวิทยาเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ประชากรที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย ผู้อำนวยการ ผู้ช่วยผู้อำนวยการ หัวหน้าคณะวิชา หัวหน้าแผนกวิชา เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม

ผลการวิจัย พบว่า ความคิดเห็นของผู้บริหารต่อการนำเอา ระบบ ISO 9000 มาใช้ในสถาบันเทคโนโลยีราชมงคล กลุ่มวิทยาเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาพรวมอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก โดยมีเหตุผลว่าเพื่อเป็นการพัฒนาปรับปรุงวิทยาเขต และระบบประกันคุณภาพ ซึ่งสถาบันให้ความสำคัญกับระบบคุณภาพมาตรฐาน ISO 9002 และให้จัดทำทั้งวิทยาเขต โดยใช้ระยะเวลา จัดทำ 7 - 12 เดือน นอกจากนี้ปัจจัยสำคัญที่ผู้บริหารคำนึงถึงมีอยู่ 4 ปัจจัย คือ ด้านบุคลากร บุคลากรทั้งวิทยาเขตต้องให้ความสำคัญมีความรู้ความเข้าใจในระบบ ด้านระบบต้องเป็นการสร้างระบบการทำงานที่ดีและคงระบบไว้อย่างถาวร ด้านแผนงานมีการกำหนด

แผนปฏิบัติการและติดตามด้านปัจจัยภายนอกที่มีปรีกษาในการจัดทำระบบ และฝึกอบรม โดยมี การตรวจสอบจากสำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม (สมอ.) เป็นผู้ตรวจสอบด้าน ข้อกำหนด 20 ข้อใน ISO 9000 มาใช้สรุปเป็นแนวทางได้ 4 ขั้นตอน คือ การทบทวนสถานภาพ ของวิทยาเขตในปัจจุบันการจัดทำแผนการดำเนินงานระบบเอกสารและระบบบริหารคุณภาพและ การตรวจสอบการบริหารงานคุณภาพ

มารศรี สุธานี. (2540) ได้ศึกษาปัจจัยที่สัมพันธ์กับวิสัยทัศน์ ของผู้บริหารโรงเรียน ประถมศึกษาสังกัดกรุงเทพมหานคร โดยกลุ่มตัวอย่างเป็นผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาสังกัด กรุงเทพมหานคร จำนวน 428 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบสอบถาม

ผลการวิจัยพบว่า

1. วิสัยทัศน์ของผู้บริหารโรงเรียนระดับประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร อยู่ในระดับ ปานกลาง
2. ผู้บริหารโรงเรียนที่มีเพศและวุฒิการศึกษาแตกต่างกัน มีวิสัยทัศน์ที่ แตกต่างกัน
3. โรงเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนแตกต่างกัน ผู้บริหารโรงเรียนมี วิสัยทัศน์ที่แตกต่างกัน
4. ตัวแปรย่อยในปัจจัยภายในตัวผู้บริหารโรงเรียน ได้แก่ เพศ วุฒิการศึกษา พฤติกรรมผู้นำทางวิชาการ พฤติกรรมการบริหารงาน ตัวแปรย่อยในปัจจัยภายในโรงเรียน ได้แก่ พฤติกรรมสนับสนุน พฤติกรรมสั่งการ พฤติกรรมขัดขวาง พฤติกรรมร่วมมือ พฤติกรรมมิตร สัมพันธ์ และดัชนีบรรยากาศเปิดของโรงเรียน ตัวแปรย่อยในปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อมของโรงเรียน ได้แก่ การมีส่วนร่วม ล้วนเป็นตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กับวิสัยทัศน์ของผู้บริหารโรงเรียนอย่างมี นัยสำคัญ ทางสถิติทั้งสิ้น
5. ตัวแปรย่อยในปัจจัยภายในตัวผู้บริหารโรงเรียน ได้แก่ พฤติกรรม การบริหาร ประสพการณ์ทางการบริหาร ตัวแปรย่อยในปัจจัยภายในโรงเรียน ได้แก่ พฤติกรรม สนับสนุน พฤติกรรมสั่งการ พฤติกรรมร่วมมือ พฤติกรรมมิตรสัมพันธ์ และดัชนีบรรยากาศเปิดของ โรงเรียน ตัวแปรย่อยในปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อมของโรงเรียน ได้แก่ การให้ความช่วยเหลือและการมี ส่วนร่วม ล้วนเป็นตัวแปรที่สามารถทำนายวิสัยทัศน์ของผู้บริหารโรงเรียนได้อย่างมีนัยสำคัญ

ทางสถิติ ตัวพยากรณ์ที่ 3 ตัว จากตัวแปรทั้ง 19 ตัว สามารถทำนายวิสัยทัศน์ของผู้บริหารโรงเรียน ได้ร้อยละ 60.89 ตัวพยากรณ์ทั้ง 3 ได้แก่ การบริหารงาน ดัชนีบรรยากาศเปิดของโรงเรียน และ ประสิทธิภาพการบริหาร จากผลการวิจัยเหล่านี้ ผู้วิจัยได้เสนอแนะแนวทางในการพัฒนาผู้บริหาร โรงเรียนให้มีวิสัยทัศน์เพิ่มมากขึ้นไว้ด้วย

สัมฤทธิ์ คำจันทร์. (2544) ได้ศึกษาการดำเนินการตามเกณฑ์มาตรฐานโรงเรียน ประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภออย่างสีสุราช จังหวัดมหาสารคาม โดยศึกษา จากประชากร ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 23 คน และครูผู้สอน 209 คน รวม 232 คน เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาเป็นแบบสอบถาม ผลการศึกษาพบว่า

1. บุคลากรโดยส่วนรวมเห็นว่าโรงเรียนมีการดำเนินการตามเกณฑ์มาตรฐาน โรงเรียนประถมศึกษา โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับ มาก
2. ปัญหา สาเหตุและแนวทางแก้ไขปัญหาการดำเนินงานตามเกณฑ์ มาตรฐานโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภออย่างสีสุราช จังหวัด มหาสารคาม ที่สำคัญได้แก่ ปัญหาคุณภาพนักเรียนซึ่งส่วนหนึ่งมาจากปัญหาครอบครัว เนื่องจาก เด็กขาดความอบอุ่น ผู้ปกครองย้ายถิ่นฐานไปประกอบอาชีพในต่างถิ่น ครูมีเวลาทำการสอนน้อย โดยให้บางส่วนไปทำงานอย่างอื่นที่มีใช้การเรียนการสอน การสอนโดยไม่ใช้สื่อประกอบ อย่างหลากหลาย ขาดแหล่งความรู้ ซึ่งโรงเรียนได้แก้ไขโดยการสอนซ่อมเสริม การพบปะ ผู้ปกครองเพื่อติดตามความเป็นอยู่ของเด็ก ด้านตัวครูเองมีความต้องการในการอบรมเกี่ยวกับ ผลิตภัณฑ์ไว้ใช้ประกอบการสอน แต่เนื่องจากสภาพโรงเรียนทั่วไปเป็นโรงเรียนขนาดเล็ก ขาดแคลน งบประมาณ บุคลากรไม่เพียงพอขาดความชำนาญในการสอนการสอนที่ไม่ตรงกับความถนัด โรงเรียนได้พยายาม แก้ไขปัญหาโดยการแสวงหางบประมาณสนับสนุนจากชุมชนเข้ามาช่วยและ จัดหาสื่อที่มีในท้องถิ่นมาใช้ประกอบการสอนมากขึ้น ส่วนในด้านบริหารโรงเรียนขาดแคลนครู ครูไปช่วยงานธุรการที่มีใช้งานการเรียนการสอน ทำให้ไม่มีเวลาในการสอนอย่างเต็มที่ อีกทั้งชุมชน เองก็ยังไม่เข้มแข็งพอยังไม่กล้าแสดงความคิดเห็น เสนอแนะการพัฒนาโรงเรียนตามบทบาทที่ ควรจะเป็น แต่โรงเรียนก็ได้แก้ปัญหาโดยการจัดแบ่งงานให้เป็นหมวดหมู่ ง่ายต่อการปฏิบัติ ประชาสัมพันธ์กับชุมชนให้เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาโรงเรียน จัดระบบข้อมูลสารสนเทศให้ครู ได้รับการพัฒนาในทุกด้าน

จากการศึกษางานวิจัยในประเทศ พบว่า ความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียนได้ดำเนินการอยู่ในระดับ “มาก” คือมาตรฐานด้านผู้เรียน ด้านกระบวนการ และด้านปัจจัย ส่วนกระบวนการบริหารงานส่วนที่จะส่งเสริมคุณภาพนั้นปัญหาส่วนใหญ่ จะพบที่โรงเรียน ส่วนมากขาดแคลนครูและบุคลากร ขาดงบประมาณในการดำเนินการจัดการเรียนการสอน ทั้งผลที่เกิดจากการขาด ความร่วมมือจากชุมชนในการส่งเสริมกิจกรรมของโรงเรียน

2. งานวิจัยในต่างประเทศ

บินดา (Binda. 1989 : 1492-A อ้างใน สมัคร เยาวภรณ์. 2539 : 67) ได้ศึกษาเรื่อง ผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษากับกระบวนการส่งเสริมพัฒนาหลักสูตรผลการศึกษาค้นคว้า ปรากฏว่า ผู้บริหารเกี่ยวข้องและเป็นส่วนที่สำคัญในการจัดทำหลักสูตรให้สนองความต้องการของผู้เรียน ดังนั้น จึงได้ทุ่มเทเวลาส่วนใหญ่ให้กับการปรับปรุงหลักสูตรใหม่ ทบทวนหลักสูตรเก่า เลื่อนขั้นตัวเองและคณะ ขยายโครงสร้างการบริหารและส่งเสริมการเป็นผู้นำ ผู้บริหารควรตระหนักถึงสิ่งที่จะก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงได้ง่ายคือ กลุ่มสมาชิกหรือผู้รับคำปรึกษา การปรับปรุงหลักสูตรระยะแรกตามนโยบายส่วนกลาง ส่วนประกอบตามเนื้อหาและภาพที่ชัดเจนเกี่ยวกับหลักสูตร

สรุปได้ว่า การปรับปรุงพัฒนาหลักสูตรแบบเจาะลึกจะเกิดขึ้นต่อจากการพัฒนาหลักสูตรแบบผิวเผินนั่นเอง ผู้บริหารจะถูกมองว่าเป็นผู้อำนวยความสะดวกและเป็นผู้ริเริ่ม ที่กล่าวมาทั้งหมดนี้ ทำให้สามารถมองเห็นกิจกรรมคาดหวังบางประการ ของความเป็นผู้นำทางการเรียนการสอน

โจแอนซิน (Gianesin. 1995 : 196-197 อ้างใน ชัชวาล อาราชภรณ์. 2543 : 92) ได้ศึกษาเรื่องผู้นำที่มีประสิทธิภาพของโรงเรียน (การปฏิรูปโรงเรียน ผู้บริหารโรงเรียน) มีจุดมุ่งหมายเพื่อสำรวจคุณลักษณะและพฤติกรรมของผู้บริหารที่มีประสิทธิภาพสูงของโรงเรียน วิธีที่ใช้ในการวิจัย คือใช้วิธีสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง โดยสัมภาษณ์ผู้บริหารโรงเรียน จำนวน 6 คน ศึกษานิเทศน์ จำนวน 4 คน ครูจำนวน 12 คน จากโรงเรียนทั้ง 3 ระดับคือ ประถมศึกษา มัธยมศึกษาตอนต้น และมัธยมศึกษาตอนปลาย แล้วนำผลการสัมภาษณ์ มาวิเคราะห์ เป็นทัศนะร่วมกันเกี่ยวกับการจัดการโดยยึดโรงเรียนและกลยุทธ์ เฉพาะในการจัดการ ผลการศึกษา พบว่าการจัดการศึกษาโดยอาศัยโรงเรียนเป็นฐาน (School Base Management : SBM) มีผลทำให้

บุคลากรทุกฝ่ายมีพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน ผู้บริหารที่มีประสิทธิภาพ จะสร้างวิสัยทัศน์ให้แก่บุคลากรต้องร่วมมือในการจัดการ กลยุทธ์ที่ใช้ในการจัดการคือ การมุ่งเน้นจุดร่วมเดียวกัน ร่วมมือพร้อมเพรียงกัน การทำงานเป็นทีม ผู้บริหารบุคลากรและชุมชนต้องบริหารร่วมกัน จึงจะทำให้เกิดประโยชน์ หรือทำให้การดำเนินงานของโรงเรียนมีประสิทธิผลยิ่งขึ้น

Sriboonma (1997 : 1677-A) อ้างใน สัมฤทธิ์ คำจันทร์ 2544 : 49) ได้ศึกษาเรื่อง การประเมินคุณสมบัตินี้ และสิ่งจำเป็นตามมาตรฐานทักษะทางอาชีพ วัตถุประสงค์ของการศึกษาเรื่องนี้ คือ เพื่อการประเมินความเข้าใจถึงทักษะในตำแหน่งงาน ของผู้เรียนวิชาชีพและผู้สอน โดยเฉพาะ โดยการ

1. อธิบายถึงการจัดการศึกษาวิชาชีพ คุณลักษณะส่วนบุคคลของครูและสถาบันการศึกษา
2. บรรยายถึงทัศนคติต่อมาตรฐานทักษะทางอาชีพ
3. พิจารณาถึงความต้องการทางทักษะในอาชีพ
4. ทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างความสนใจในตัวแปรเหล่านี้วิเคราะห์ข้อมูลโปรแกรมทางสถิติ (SPSS) เพื่อตอบวัตถุประสงค์ข้างต้นนี้

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาด้านผู้เรียน ด้านกระบวนการและด้านปัจจัย พบว่า ปัญหาส่วนมากเกิดขึ้นในระบบ การบริหารจัดการ ทั้งตัวบุคลากรในโรงเรียน การแก้ปัญหาด้านการเรียนการสอน ครูผู้สอนต้องนำสื่อ เทคโนโลยีการ ตลอดจนเสริมสร้างความสัมพันธ์ที่ดีต่อนักเรียน บุคลากรและชุมชนส่งเสริมให้นักเรียนฝึกคิด ผู้บริหารต้องมีภาวะผู้นำ และครูผู้สอนปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการสอนเพื่อให้เกิดผลดีต่อการพัฒนาศักยภาพของผู้เรียน ส่วนด้านการบริหารโรงเรียน ควรนำระบบสารสนเทศมาใช้เป็นส่วนประกอบสำคัญในการบริหารโรงเรียนให้มีคุณภาพตามเกณฑ์มาตรฐานงานวิจัยที่กล่าวมาแล้ว ผลการวิจัยพบว่า การปฏิบัติตามเกณฑ์มาตรฐานอยู่ในระดับมาก และเมื่อเปรียบเทียบขนาดโรงเรียนต่อการปฏิบัติตามเกณฑ์มาตรฐาน พบว่าแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 มุลเหตุให้ผู้วิจัยต้องการที่จะศึกษาระดับความคิดเห็นในมาตรฐานการศึกษาของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา